БЛЪГАРСКЫ КНИЖИЦИ

ПОВРЕМЕННО СПИСАНИЕ
на
БЛЪГАРСКѢ-ТѢ КНИЖНИНѢ.

Уредѫ сѫ
отъ
ДИМИТРИЙА МУТЬЕВА.

ЧАСТЬ II.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА
Въ Книгопечатницѫ-тѫ на Д. Цанкова и Б. Миркова.
1858.

Книжка прѣглѣдана и удобрена отъ царска-та ценсура за да ся печата.

Блъгарскы Книжици.

ЧЯСТЬ II. 1858. МАИЮ. КНИЖКА ПРЬВА.

ЖИТІЕ СВЕТИ-КЛИМЕНТОВО.

(Вижь Книж. № 7, страница 194.)

Тие отидоха у единъ страннолюбивъ човекъ, а той имаше толко единъ сынъ на цветуща возрастъ; но, що толко влегоха странници-те въ кжща-та, той часъ момче-то се престави отъ овой светъ. Какво беше отчаяніе-то и лютина-та на баща-та отъ едно такво внезапно прегорко приключеніе всекой можетъ да разумеетъ. Много досадуваше той на самаго себе защо пріима у себе странници-те, кои-то, онъ мислеше, да се волшебници (магепсници), и желаятъ да се утѣшаваетъ со човечка смьрть. Той векье беше готовъ да й предаетъ на воински ржци за да й мжчитъ и накажетъ; и тые сами душевно страдаха и се ядосуваха не по-

мало отъ татко-то; Но после возложиха упованіе на вера-та, за коя-то все е возможни ои намисліе да прибегнатъ конъ молитва-та. Като утишіе силній-отъ гнѣвъ на домакинъ-отъ, кротко му велеа: човече Божій, міѐ не сме волшебници, напротивъ міе предаваме на проклятіе тие, що се занимаваетъ со волшебство, міе служиме истинному Богу, кой-то страшенъ е и за стражари-те адови, и со едно возваніе вратьатъ животъ-та на четиредневній мъртовецъ. И така, ако мислишъ тьи мие да сме причина на синова-та смьрть, биди миренъ; се надееме да му даруватъ Господъ животъ. Тога тие се помоліа надъ дете-то и Господъ, пощо чу молитва-та имъ, воскресе мьртвій-отъ. Обрадованній-отъ отецъ падна предъ нози-те имъ и молеше имъ се да му простатъ безвременній-отъ гнѣвъ, и за да возблагодаритъ пѫтници-те за нихно-то благодѣяніе имъ даваше все-те свое имущество. Но тие бидеещи удовлетворенни отъ вѣра-та негова, пріяха отъ негово-то приношеніе толко, колко имъ беше потребно на пѫтъ, и отидоа конъ Дунавъ, бидеещи испратени со голема честь. И кога дойдоа до тая велика река не се уплащіе отъ бученье-то и глобина-та на бързи-те е води, но свьрзаа три дьрва со липови коруби, и препливаа съ ними бурній-отъ потокъ, съ помощь Божія. Така они достигнаа до славній-отъ Белградъ, що е на Дунавъ, и се явія на тамошній-отъ правитель Бритокану, а онъ заблагорасуди да ги пущитъ до Бориса Князь-отъ Боггарскій, защо знаеше, що той жедуваще за такви човеци. Нихъ Борисъ и прима со велика честь, тога они му раскажаха вси-те Апостолски свои подвиги, и князь-отъ, пощо имъ даде свещенническы облеченіа, имъ позволи да сакаетъ все, що имъ е нужно, за да можатъ спокойно, безъ да имаетъ некое попеченіе, да се занимаваетъ со Божественни работи. Самъ Борисъ любеше да се разговаратъ съ ними и да слушатъ отъ нихъ древни повѣствованія за житія-та на светіи-те. Вси-те велможи и други богати люди, що беа

при Бориса, доходеа у светіи-те, како деца при учители, за да прашаетъ за пѫтъ-отъ на спасеніе-то; и секой отъ нихъ искаше да иматъ нихъ у себе дома, защо веруває, що где они се находатъ тамъ, и Самъ Господъ е; но светіи-те не се решавае да ходатъ въ частни кѫщи безъ позволеніе на Боголюбивій-отъ князь. Така единъ отъ велможи-те нарицаемій Ехацъ, иска позволеніе да пріиметъ свещеннаго Климента съ преподобнаго Наума, и князь-отъ усердно на тоа ся согласи. Другій нѣкой велможа именемъ Изяславъ, прія Ангеларія, но помалу време той святій мѫжъ се сконча и предаде свой-отъ духъ на Ангели-те. Климентъ и Наумъ останаа у Ехаца, и много по голема полза му приносеа тие нему съ духовни-те свои дарове, нежели той нимъ со телесни-те дарове, що пріимае тие въ домъ-отъ неговъ. А князь-отъ Михаилъ, сакаещи, по внушеніо Божіе, да доставитъ на преподобни-те мѫжи вси-те средства за исполнуванье-то на дѣла-та Божіи, отдели всета область. Кутмичевишка, и кладе началникъ надъ нея некого Довета, и нему поручи Климента, или по добре да реча, едного другему поручи, взаимно да си помагаетъ. Климентъ пратенъ би да проповѣдуватъ слово-то Божіе во овая область, и Михаилъ му даде въ даръ три-те свои дворци (палати), що беа въ Діоклеа, и нѣколко села около Охритъ и Главиница.

СВЕТИТЕЛСКИ-ТЕ ПОДВИГИ НА КЛИМЕНТА ВЪ БОЛГАРІЯ.

Климентъ не толко не се превознесе отъ царски-те милости: но еще како со всемъ да беше не служилъ Христу, пріима той тие почести за начало на свои-те подвиги во проповедуванье-то, и все-та грижа негова буше за да исполнитъ надежди-те князови. Велегласно начна той да проповѣдуватъ слово-то Божіе на язичници-те, излагаещи понятія-та за спасителнии-те заповеди и дог-

мати въ прости и доступни за секого беседи, и стараваещи се да имъ внушитъ що, како благочестива-та животъ безъ здраво ученіе е мьртва въ сущность-та си, така исто и ученіе-то безъ добра животъ, не приводитъ въ вѣчна животъ. Во всекоя енорія имаше той по неколку избрани мѫжи, и такви во вси-те области имаше той повече отъ три хиляди, и нимъ най повекье имъ раскриваше тайни-те на свещенно-то Писаніе. »Насъ смирени и недостойни (говоритъ неговій-отъ всекогашній ученикъ, кому-то име-то ми незнаеме,)» по благоутробіе-то свое повекье не возлюби отъ други-те, и за тоа, во всекое време мы се находехме при него и забележувахме все тоа, що правеше и учеше. Никога мие не го видохме да седитъ празенъ, а напротивъ или учеше дѣца и то различно, на едни имъ кажуваше да читатъ, а на други имъ обяснуваше писанно-то, или се предаваше на молитва, и не толко деня, но и нотьа, се занимаваше со чтеніе, или пишеше книги а по некогашъ во едно време две работи правеше, се занимаваше со писмо и учеше деца-та некоя наука, защо той знаеше, що празность-та учитъ на всякое зло. Отъ тоа негови-те ученици беа най превосходни отъ вси-те какъ со житіе-то, така и со ученіе-то; отъ нихъ се определявае чтеци, иподіакони, діакони и презвитери (свещенници). Во всекоя епархія дѣла-та се поручавае на триста отъ негови-те ученици, кои безъ да зематъ заплата, и сами не даваа никаква дань на князь-тъ, но служеа Богу и Нему да отдаватъ долгъ беа определени: такви беа седмигодишни-те дѣйствія Климентови.»

Осма-та година на негово-то учителство би послѣдна година за животъ-та на Михаила Бориса, освещенній-отъ князь Бугарскій. По него князь се учини синъ му Владимиръ, кой-то по четири години се сконча. Наследникъ на княжество-то остана братъ му Симеонъ, кой-то първый ся нарече царь Бугарскій. Бидеещи роденъ отъ Михаила по негово-то подобіе, сохрани онъ неизмѣнна и душевна-та

негова доброта; онъ со вси-те бѣше простъ и благосклоненъ, а особенно съ тие, що ся отличувае со добри нрави; поминуваше животъ исто Христіанска, при таква-та вера, него го жежеше велика ревность за цьрковь-та Божія; съ той начинъ дополни той тоа, що беще останало не довьршенно послѣ татка му, усили проповѣдуванье то на слово-то Божіе, построи вездѣ цьркви и така утвьрди Православіе-то, и на законъ-отъ Божіи отвори широкъ пѫтъ.

Кога слава-та за висока-та дородѣтель Климентова, коя-то го возвиши поветье, отколи що мислеше самъ той, дойде до царь-отъ Синеона, тога той повика у себе св. Климента, и, кога се разговори съ него, ощути освещеніе даже отъ вънкашній-отъ му видъ, защо-то лико-то на светаго Климента внушаваще конъ него неволно уважение, много говори съ него благочестивій-отъ царь за просветуванье-то на Болгарія, и го ублажаваме свое-то царство, въ кое-то се дарува нему такво добро отъ Бога. После тоа Климентъ, коего вси-те го почитае како отца и мислеа да е угодно Богу все тоа що правеа за него, со общо согласіе го учинія епископъ на Дребицка-та и Величка-та епархіа, и така онъ би пьрвъ епископъ отъ Бугарскій народъ. Климентъ гледаше на високо-то свое достойнство, какъ на духовна лестница, коя-то го возвишуваше конъ Бога, и конъ пьрви-те трудове присовокупи еще много по-големи. Като виде, що народъ-отъ на тая область со всемъ незнаетъ слово-то Божіе, той устрои благочиние и украси цьркви-те, и не даваще сонъ на очите си, защо въ попеченіе-то збі народ-отъ находеше за себе пища; всекога поучаваше всекога устрояваше изгоняваше невѣжество-то; и беше за вси-те все, спроти нужда-та на секого, научаваше клиръ отъ на цьрковно-то благоустроиство на все що се относеше до псалмопѣнія-та и молитви-те, така що клирици-те на негова-та паства никому не уступавае въ знаніе-то на цьковна-та сѫжба, и освень тоа беха отъ вси-те по

добродѣтелни. Въ народъ, до тога невѣжественъ и можеме да речеме скотоподобенъ, просвѣщаваше умове-те и утвърждаваше вѣра-та на правото служеніе христіанско; но като питаеше всекого съ духовно слово, съ той истинній хлебъ жизни, се грижеше и за тие що имаа нужда за тѣлесна храна, за да бидетъ подражатель Христу во всещо, така той беше отецъ на сираци-те и вдовици-те; врата-та негова всекогашъ беще отворена на бедни-те и странници-те.

За образецъ (урнекъ) на житіе-то си пріима той учитель-отъ си Великадо Методія, и, како некой искусній живописецъ пощо прія житіе-то негово и дѣянія-та, тицателно се стараваше споредъ него да изобразитъ себе си, защо отъ ранни лета последува по него и видс со свои очи все, що правеше неговій-отъ блаженъ учитель. Понеже знаеще грубость-та на народъ-тъ и гледаше, що много болгарски свещенници умееа толко да читаетъ, безъ да проумеваетъ грьчки-те съчиненія, а пакъ на болгарскы немаше поучителни слова, той взе мерки за да разрушитъ преграда-та на невѣжество-то, и сочини на вси-те праздници поучителни слова, прости и ясни, кои-то беха вразумительни за най простій-отъ бугаринъ: съ поучителни речи како со млеко питаеше той души-те на по слаби-те, кои-то не беа еще въ состояніе да пріимаетъ по крепка пиша, и беше другъ Павелъ за други-те Коринѳяни — Бугари. Тайна-та мисль на праздници-те Христови, паметъ-та Богородичина, коя-то многократно се совьршаватъ, похвали на Крестителя Іонна, Пророци-те и Апостоли-те, подвиги-те мученици-те, всичко тоа можешъ да найдешъ на бугарскій язикъ во творенія-та Климентови, напишани во слава, на Божіи-те светіи, кои-то созьрцаваещи й дамо-жеме мие да се возвишиме камъ того, що пріобщи насъ со себе чрезъ своя-та кровь; тамъ (во творенія-та Климентови) ще найдешъ и правила жизни и дѣянія на преподобни-те отци, и ревнители на безплотно-то житіе, и свещени пстни въ честь на светіи-те,

ЦАРСТВО НА ВЪСТОЧНО-ИНДІЙСКЖ-ТЖ КОМПАНІЇЖ.

Буна-та, коя-то отъ годинж насѣмъ ся е подвигнжла у Индіїж, захваща духове-ты на всичкы читатели на политическы-ты листове, мма-ще мнозина любопытны, кои-то желаіжтъ да знаіжтѣ какъ е сполучила Англія да усвои тжіж богатж земіж. За удовлетвореніе на тѣхно-то любопытство прѣдлагаме имъ слѣдующы-ты рядове.

Дрьжава-та на въсточно-индійскж-тж компаніїж какъ е станжла, то е едно отъ най голѣмы-ты чюдеса въ исторіїж-тж. Римско-то царство въ найголѣмж-тж си силж нѣмаше повече отъ 120 миліона душь, па при все това на това царство трѣбовало триста годинъ за да порасте до толкова; а сборъ отъ нѣколко англичянскы търговцы усвоихж царство, кое-то ся простира отъ Хымалайскы-ты планины до нусъ коморинъ откамъ Западъ отъ р. Индъ на Въстокъ до р. Гангъ, и брои 150 миліона душь, отъ кои-то едни сж направо подъ власть на компаніїж-тж, а друзы подъ особенны князове, кои-то плащать данъкъ на компаніїж-тж. И надъ това широко царство владѣіжтъ нѣколко трьговци, кои-то сѣдятъ въ Лондонъ на 10,000 англичянскы милы далечь отъ него.

Европж прьвь пжть разбрала за тжіж прѣбогатж земіж изъ Аріановж-тж исторіїж за воеванія-та на Александра Великый въ Индіїж. Индіане-ти и днесь сж такыва, каквы-то гы е описалъ тогава Аріанъ; тънкоснагы и мургави; повече-то, казва, поминувать-ся съ растѣнія, а и днесь на много индійскы племена вѣра-та недопуша да ядять мясо; още тогава той споменува, какъ были по-

дѣлени на касты (рядове), и священници-ти имъ имали голѣмѫ власть и какъ съ мрьтвый мѫжь горили и женѫ му живѫ.

Едва въ Хый вѣкъ по Христа мюслюмане-ти начнѫхѫ да удрять на Индіѭ — богатство-то на тѫѭ земѭ и несъгласіе-то на много-то й князове мамяхѫ и приканѣвахѫ ги тамъ. Найсѣтнѣ въ XVI ый вѣкъ основа ся царство-то на великый Моголъ въ Агрѫ, и столица-та му испослѣ ся прѣнесе въ Делхы - градъ, за кой-то въ настоящѫ-тѫ бунѫ станѫхѫ много думы.

Въ 1599 лѣто въ Лондонъ ся договорихѫ нѣколцина трьговци та направихѫ едно другарство съ влогъ 60,000 фунты стерлинги за тръговуваніе въ Источнѫ Индіѭ и попросихѫ отъ царицѫ Елисаветѫ привилегиѭ, коя-то имъ ся и даде. Това другарство добы имя: »The Governor and Company of Merchants of London, trading into the East - Indies.» Правица-та имъ ся даде само за нѣколко годинъ, и кога-то изминяше опрѣдѣленно-то врѣмя, трѣбувало да молять да ся поднови. А понеже това другарство, като зе да работи, приносяше особены ползы, то му ся даваха и повече правицы всякога, кога ся подновяваше привилегія-та. Въ 1783 л. Питъ стѣсни правицы-ты на това другарство като присвои на правителство-то главно-то управленіе на политическы-ты и финансіалны-ты работы на Индійскѫ-тѫ компаніѭ. Това было много потрѣбно, зачто-то работы-ты на таѭ компаніѭ были толкова много и силны, что-то за страхъ было да не стане дрьжава у дрьжавѫ. У Министерство-то ся постави за управленіе на Индийскѫ-тѫ компаніѭ начялство подъ названіе: »Board of control for indian affairs», и оттогава то има на рѫцѣ индийскы-ты работы.

Въ прьвы-ты годины другари-ти, види ся, не сѫ имали голѣми ползы, какъ-то испослѣ, нъ все пакъ сѫ печялили, зачто-то още въ прьвы-ты годины на XVII-ый вѣкъ искало да стане ново другарство за тръговиѭ въ Индиѭ. Това ново другарство на ско-

ро ся сбра съ друго-то. Въ сѫще-то врѣмя насѣлихѫ ся въ Индііѭ посѣленія: едно на Явѫ, и друго на западный брѣгъ суратскый въ царство-то на великый Моголъ, нъ и двѣ-тѣ не бѣхѫ друго, освѣнь едны факторіи, мѣста за стоваряніе стокы и за трьговуваніе. За малко годинъ обаче ничто не станѫ отъ тыя двѣ носѣлѣнія, та едва въ 1640 л. компанія-та добы отъ Карнатичкый князь дозволеніе да може да купи земи близу до Португалскѫ-тѫ факторіѭ на Св. Тома и да направи тамъ посѣленіе. Така ся основа градъ Мадрасъ и тврьдина Св. Георгій. —

Оттогава особено брьзо порасте сила-та и богатство-то на Источнѫ-тѫ компаніѭ, и нейни-ти трудове и работы толкова ся вдражихѫ народу, а и на дрьжавѫ-тѫ отворихѫ толкова великы надѣжды, что-то по 20 годинъ Карлъ II, Англичянскый царь, поклони й островъ и градъ Бомбай кой-то бяше му ся паднѫлъ отъ Португаліѭ въ наслѣдіе съ женѫ му Екатеринѫ Браганскѫ. Компанія-та разбрала колко чини посѣленіе-то въ Бенгаліѭ, гдѣ-то вече имали свои факторіи Португалци-ти, Французи-ти и Холандци-ти, и тя тамъ направи посѣленіе при градъ Хугліѭ край рѣкѫ-тѫ, коя-то е утокъ на рѣкѫ Гангъ. Нъ врьху това станѫлы прѣпирни, и Англичяне-ти, кои-то лесно ся вдавать кога видятъ, че нѣма что да сторять, оттеглили ся оттамъ и прѣсѣлили ся на долу изъ рѣкѫ-тѫ при село Чутанутіѭ. И тамъ обаче не бѣхѫ уздравени доклѣ въ 1698 л. великый Моголъ имъ даде земѭ-тѫ, гдѣ-то имъ бяше факкторія-та, да е тѣхна, а тіи за това да му плащѫть по нѣчто данъкъ. Като сполучихѫ това тіи изградихѫ тврьдинѫ Виліамъ, а подъ крыло на тѫѭ тврьдинѫ на скоро станѫ и процвѣтѣ Калкута, както и Мадрасъ подъ отбранѫ отъ топове-ты на тврьдинѫ Св. Георгій. Освѣнь тыя три главны свръталища: Мадрасъ, Бомбаи и Калкута, компанія-та направи свръталище Тегнепатамъ на край Короманделско море,

купи земїѫ за градъ Св. Давидъ и измежду тыя срѣды на своїѫ-тѫ силѫ утвръди живѫ свръзкѫ на море. Въ онова врѣмя управители-ти въ Англиїѫ като да ся бояли още нѣчто отъ това, ако бы ся усрѣдоточила сила-та у едны ржцѣ, за то въ три-ты главны градове, наречены президентства, наиѣстили за управители по единъ прѣдсѣдатель съ съвѣтъ отъ 9—12 членове, кои-то ся отряждали въ Англиїѫ.

Нъ тогава власть-та на Индійскѫ-тѫ компаниїѫ не ся простираше по-нататъкъ отъ до колко-то можахѫ да гонять топови-ти отъ тврьдинѫ-тѫ. А и войскы въ тврьдины-ты нѣмаше повече отъ колко-то трѣбувало да ся брани трьговія-та и да ся спомага на Индіянцы-ты, кои-то ся насѣляваха около тврьдинѫ-тѫ. Колко-то войсчицѫ имало, все было изъ Европѫ. Нъ у неїѫ на драго срьдце прибирали и добрѣ заплащали попѣгнѫлы-ты войницы на всичкы Европейскы народы, кои-то тамъ трьговували, а особено найнного записвали ся за войници Топаси, сынове отъ бащы Европейцы, а отъ майкы Индіянкы.

Съ така малко войсчицѫ компанія-та не могла да мысли ни въ 1742 л. да усвоява земи, а още за да ся брани калкутскый прѣдсѣдатель сѫщѫ-тѫ годинѫ ископа около града »маратскый ровъ», зачто-то Индійци-ти, что бѣхѫ ся засѣлили тамъ, бояли ся отъ Бенгалскы-ты Набабы, на кои-то не было драго да гледатъ какъ ся подвигатъ англичянскы посѣленія.

Компанія-та прьвъ пѫть начна да воюва въ 1744 л. кога-то пламнѫ войнѫ между Англиїѫ и Франціїѫ. Французи-ти тогава имахѫ двѣ президентства: Ил-де—Франсъ, или Маврициевый островъ, и Пондишери край короманделско море. И въ двѣ-тѣ президетства имало врядны президенты, у прьво-то Ла-Бурдонней у второ-то—Дипле́й. Нъ тія два президента завиждали си единъ другиму, а това было слука за Англичане-ты; зачто-то

Французи-ти, така расподѣлени, не можяхѫ, както трѣбува, да имъ ся опирѫть.

Ла-Будоней потегли флотѫ-тѫ и при твръдинѫ Св. Давидъ удари ся съ англичянски-ты корабы. Нъ отъ тоя бой никой не получи ничто, зачто-то флоты-ты ся оттеглихѫ всяка една къмъ себе. Ла Бурдоней отиде у Пондишери да ище помощь отъ Диплея, послѣ въ 1746 л. пакъ удари на Мадрасъ и накара войскѫ-тѫ отъ нѣколко стотины, что была вѫтрѣ, да ся прѣдаде. Тогава сѫ договорихѫ да ся врьне Мадрасъ на Англичяны-ты, ако платять за него 440,000 фунты стерлингы. Ла-Бурдоней яви това Диплею и помоли го да гляда тоя договоръ, зачто-то той самь отива оттамь да ся біе по другы мѣста. Диплей намѣри слука да направи пакость Ла-Бурдонею, кому-то завиждаше; събралъ съвѣтъ и чрѣзъ него уничтожилъ договора, а Мадрасчяны-ты подъ стражѫ оправилъ въ Пондишери. Измежду тѣхъ мнозина побѣгнѫли въ твръдинѫ Св. Давидъ, а между побѣгнѫлы-ты былъ и трьговскый единъ писарь Кливъ, исполѣ Лордъ Кливъ, кой-то основа Англичянско-то могѫщество въ Индіѫ. Съ Ахенскый миръ свръши ся и въ Индіѫ война-та и Англичяне-ти добыли пакъ Мадрасъ.

Диплей въ желаніе-то си да расте французска-та трьговска компанія въ Индіѫ, истина, не могълъ явно да работи противъ Англичяны-ты, нъ все пакъ глядалъ какъ да гы повреди; а за това наскоро му ся паднала слука кога-то двама Набаба (индійски князове) начнали да ся карать за аркотскый или карнатичкый прѣстолъ. на Раджи-Саиби помагали Французи-ти а на Мехмед-Алія Англичяне-ти. Въ тѫіѫ борбѫ Англичяне-ти изгубили, зачто-то Диплей така ягко и вѣщо ся упнѫ, что-то Саибъ усвоилъ цѣлѫ Карнатикѫ, а съ това Фрънцузи-ти добыли голѣмѫ власть въ тѫіѫ земіѫ, коя-то е по-голѣма и отъ самѫ Франціѫ. Мехмед-Али побѣгнѫлъ у Трихынополь, гдѣ-то го обыколили непріятеліе; съ

него имало малко Англичяны и вече всякой мыслилъ, че не ще може да ся удрьжи, и ако да земяхж Французи-ти и това мѣсто, то щяхж да ся оправять право камъ Мадрасъ. Кливъ, тогава вече капитанъ, попытанъ что да ся прави, отговорилъ, че трѣбува да ся удари на главно-то мѣсто Аркотъ и така да ся отвлѣкжтъ непріятели-ти отъ Трихынополь. Кливъ поставенъ да управлява войскж-тж наистинж прѣвзялъ главно-то мѣсто. Трихынополь ся удрьжялъ, зачто-то Саибъ ся вратилъ на помощь на свое-то мѣсто. Нъ сега съ еднж шьпж войницы трѣбувало да ся бранять всрѣдъ непріятелскж земіж отъ великы-ты силы на господары-ты й. Тука Кливъ ималъ слжчяй да покаже особено воинишко-то си искуство, и отбрана-та на мѣсто Аркотъ всякога ще бжде зеленъ листъ въ вѣнеца на войнишкж-тж славж Англичянскж. Тука трѣбова да ся спомене за голѣмж-тж разликж измежду тогавашны-ты и сегашны-ты Сипаи: Тогава Индіяне-ти были за чюдо вѣрни на Англичяны-ты и обычяли гы. Кога-то у Аркотъ храна не остаяше, Сипаи-ти дохождали при Клива та го молили да имъ допусти, каквото свои-ти оброцы орисъ да давать на Европейскы-ты войницы, на кои-то трѣбувало повече нежели тѣмъ, а за тѣхъ — Сипаи-ты — стига и чорба-та отъ ориза. Такыва примѣры има много въ исторія-та на индійскж-тж войнж, и по това види ся, че много ще да сж теглили, та оттова сега вси Индіянци рукнжхж и скокнжхж на кракъ.

Пятдесять и три дни Саибъ билъ Аркотъ и ся мжчилъ да го усвои. Искалъ дори и да подкупи Клива съ много пары за да му прѣдаде града. Нъ тоя юнакъ нито го поглѣднж. Найсѣтнѣ Раджа-Саибъ ся оттѣглилъ. Тогава Кливъ ся ослободилъ. Отъ Мадрасъ му стигнжла помощь и единъ маратскый князь, пріятель Мехмедъ-Аліевъ, кой-то испрьво немарилъ, привелъ на Англичянскый начялникъ много индійскы конницы, и така задружно ударили на непріятеля,

кой-то бѣгалъ за да ся сдружи съ Французы-ты при Трихынополѣ. Нъ тамъ Саибъ и погынѫ, та така останѫ само Мехмедъ-Али, кой-то искаше прѣстола.

Съ тыя войны компанія-та истина не припечяли земи, нъ власть-тѫ й врьху работы-ты на индійскы-ты князове ся усилила. Най голѣма-та полза отъ тѫіѭ войнѫ бѣ това, че Сипаи-ти и Топаси-ти ся показахѫ, какъ могѫтъ да бѫдѫтъ добри войници, та компанія-та настанѫ да уряди рядовнѫ войскѫ отъ Индіянци. Кливъ, кой-то ся бѣ вратилъ въ Европѫ за здравіе-то си, възврьнѫ ся въ Индіѭ 1756 л. като управитель на тврьдинѫ Св. Давидъ; и въ тоя сѫщій день (20 Іунія) кога-то влѣзе Кливъ въ тврьдинѫ-тѫ Бенгалскый Набабъ Савраджа ударилъ на тврьдинѫ Веліямъ при Калкутѫ и іѭ усвоилъ, заедно съ Калкутѫ.

Прѣзъ Августа испратихѫ за въ Калкутѫ войска подъ начялство на Клива. Войска-та набрьзо ся прѣвезе изъ Мадрась и Кливъ прѣвзя тврьдинѫ Виліямъ и послѣ трьгнѫ да подири Савраджѫ, срѣщнѫлъ го, разбилъ го и по воліѭ-тѫ си направиль мирь. Тоя миръ былъ добъръ за компаніѭ-тѫ нъ малко траялъ, зачто-то Набабъ-тъ посраменъ глядалъ да си отмьсти на Англчяны-ты. Кливъ вторый пѫть съсипалъ Савраджѫ при Плесся така, что-то му довръшилъ власть-тѫ въ Бенгаліѭ, компанія-та безъ да мысли за да влада тѫіѭ великѫ земіѭ постави за господарь на Бенгаліѭ Мир-Джафера, едного отъ войводы-ты на прогоненый Набабъ, и съ това още повече утврьди власть-тѫ си у Бенгалія, Орисѫ и Бахарѫ. Наскоро ся позна, че отъ такъво расподѣленіе на власть-тѫ, работы-ты изново щѫть ся побрькать; за това махнѫхѫ нарѣчи-царя па компанія-та пояла сама таіѭ земіѭ съ 50 мил. жители, земіѭ поплодороднѫ и отъ Егыпетъ. Това е сѫщо-то начяло на силѫ-тѫ на компаніѭ-тѫ, зачто-то съ това добы правдинѫ, каквѫ-то имѫтъ индійскы-ти князове, на кои-то по индійскы-ты законы пада ся

земя-та, та по това вси жители, кои-то сѫ въ земѣ-тѫ плащатъ имъ закупъ, кое-то е сѫщо-то, что-то у другы земи наричѣтъ данъкъ. Отъ това компанія-та начнѫ да добывѫ голѣмъ имотъ и изъ Индіѣ взя испослѣ да го прѣноси и въ Англиѣ.

Въ всичкы испослѣ войны, за кои-то стлъбове-ти на тоя листъ не ни допущатъ да ся простираме и да споменуваме, компанія-та всякога излазила на главѫ. Варенъ Хастингъ, лоргъ Велеслей и братъ му Артуръ Велеслей (испослѣ херцогъ Велингтонъ), тіи сѫ, на кои-то компанія-та благодари за увеличеніе-то на силѫ-тѫ си.

Компанія-та ся дръжяла за омразнѫ и неправеднѫ еднѫ политикѫ да свои чюжды земи, нъ пакъ тая политика е была нуждна за да ся дрьжи компанія-та. Тя ни докарва на умъ думы-ты на единъ французинъ, кога-то Петръ Великый като глядалъ гроба на Херцогъ Ришелье въ Паризь рѣкьлъ: »Великый министе! да бы былъ още живъ, далъ быхь ти половинѫ-тѫ отъ царство-то си, само да ся научѣ отъ тебе какъ да владамь на другѫ-тѫ половинѫ.» На тыя думы французинъ-тъ полегка рѣкълъ: »Ако бы му далъ еднѫ-тѫ половинѫ, много врѣмя не бы ти останѫла и друга-та половина.»

За това ся дрьжяла и компанія-та, кога-то усвоявала земи. Кога надвіяше на нѣкой съсѣденъ князь, зимала му половинѫ отъ земѣ-тѫ му, да ѣ владѣ, а другѫ-тѫ половинѫ му оставяла, каква-то да може отъ неѣ да плащѫ на войскѫ-тѫ, коѣ-то ще дава на помощь на компаніѣ-тѫ, и да прибира въ земѣ-тѫ си посланникъ отъ компаніѣ-тѫ. Това нѣчто ни единъ князь немогълъ много врѣмя да понесе, а това и трѣбувало на компанія-та. Кога-то ся случяше така да ся заплетѫтъ работы-ты измежду нѣкой князь и компанія-та, та стигне до буня или до бой, компанія-та рѣчяше: »Князь-тъ не умѣе да управлява и негови-ти подданници

желаіѫть да гы управлявать така, както и Англичяне-ти управлявать другѫ-тѫ половинѫ.» По това на княза опрѣдѣлявахѫ пенсіѭ (лефе) и то толкова голѣмѫ, что-то и друзи-ти князове земяхѫ да искать да сѫ подъ лефе та да сѫ безъ грыжи. Съ тѫіѭ хытрѫ мѣркѫ да присвоявать по половинѫ-тѫ отъ обладаны-ты земи а послѣ и другѫ-тѫ половинѫ Англичяне-ти много добрѣ сполучихѫ да покорять и посвоять цѣлѫ Индіѭ безъ кръвнинѫ. Зачто-то ако быхѫ рѣкли изеднѫжь да усвояхѫ цѣлѫ земіѭ-тѫ и да доврьшять тамошны-ты князове, то съ това быхѫ направили да ся сговоріѫтъ вси князове индійскы и да имь ся опрѫть.

Колчимь индійскы-ти князове ся скарахѫ помежду си и двигняхѫ бой единъ възь другый, или ся подвигняше буна, или ся промѣняше князь у нѣкоіѭ непокоренѫ още земіѭ, компанія-та всяко га щяше ся намѣси да помогне или да отбрани еднѫ-тѫ странѫ, и кому-то помогняше натураше испослѣ посланникъ и всѫдѣ искаше да показва, че нейна-та сила е най ягка въ Индіѭ. Князь, прогоненъ отъ народа, можяше наздраво да ся ослони на компаніѭ-тѫ, коя-то го възврьщаше на прѣстола му, нъ за това той трѣбуваше да прибере нейнъ посланникъ да дава на помощь войскѫ и всякаквы другы трьговскы ползы.

Индійска-та компанія колко-то крачила напрѣдъ принѫждавала ся да крачи още напрѣдъ, колко-то повече войскы добывала, толкова повече работѫ трѣбувало да трьси. Да остане вече да мирува не й износяше: и така паднѫ въ погрѣшкы, въ кои-то сѫ испадали и много други владѣтеліе, кои-то трьсили само да усвоявать чюжды земи. Наистинѫ въ Индіѭ не усвояваxѫ тыя земи за славѫ. Може-бы по нѣкой си гувернерь да е работилъ нѣчто и за слава; нъ тя не е основата на величинѫ-тѫ на царство-то на индийскѫ-тѫ компаніѭ, а повече отъ тамошны-ты земи усвоили, зачто-то нѣмали друго-яче что да сторать. Днесь кога ся побу-

ни цѣла Бенгалска-та войска, Англичяне-ти угрыжно съглядватѣ какъ не имь достига потрѣбно-то да дрьжать такъвѫ еднѫ голѣмѫ земѭ.

Какъ-то что е индійскый слогъ за много послушенъ на Господаря и на бой и на ловъ, па и на свои-ти другары напада, такъвъ е и индійскый войникъ нъ на противъ такъвъ е сѫщо и кога ся ядоса съ страшно-то си оружіе ся поврьне на оногова, кой-то го е опитомилъ.

Англія трѣбува да смири бунѫ-тѫ въ Индиѭ и ще да ѭ смири; зачто-то ако изгуби Англія въ Индіѭ голѣма бѣда бы была за Европѫ и за цѣлый свѣтъ. Нъ доклѣ постигне Англія да умири Индіѭ има да потегли много мѫкы и нѣма никога да забурави наукѫ-тѫ, что научи сега явно отъ днешнѫ-тѫ бунѫ въ Индіѭ.

І. Г.

ТУРСКЫ ПРИКАЗКЫ[1].

На Въстокъ ся іе родила приказка-та, на Въстокъ іе порастнжла и разцъвнала, на Въстокъ живѣіе и до днесь. Само въ главн распалени отъ горѣщо-то слънце можіеше изникнж това хубаво растениіе; само въ азиіатскж-тж образованность може то да живѣіе съ сжщий-тъ си животъ. Приказка-та ся іе родила и живѣіе на Въстокъ, като нѣщо потрѣбно, безъ коіе-то животъ-тъ не іе плънъ Западны-ты народы іж приіехж отъ Въстокъ, като іедно украшениіе като іеднж роскошь. Сжщо какъ-то приіехж отъ Въстокъ широкы-ти одрове и дългы-ти чюбуци, широко-то облекло, и пжстрити шялове. За това като іж приіехж тѣ усыновихж и формж-тж й и съдрьжаниіе-то й, коіе-то толкось добрѣ ся исплъніаше отъ живо-то въсточно въображениіе. Идолопоклонство-то отхрани приказкж-тж въ Индиіж и Персиіж, нъ най добрѣ разцъвтіа тіа въ средни-ти вѣкове у мусулманскы-ти народи. Най прочютый-тъ въ Европж съборникъ на въсточни-ти приказкы іе: »Хыліадо и іедна нощь,» прѣведени прьвъ пжть отъ арабскый языкъ отъ Г.

---

[1]) Таіа ржкопись заіедно съ много другы, кои-то постепенно ще обнародовамы останжли сж отъ покойнж-тж Еленж Мутьевж, коіа-то іе извѣстна въ Бѣлгарскж-тж Книжнинж съ преводъ-тъ: Райна Блъгарска Царкдніа. Ур.

Голапа, и споредъ той-зи съборникъ сѫдіѫтъ за приказкы-ти на въсточни-ти народи, нъ мусулманска-та книжнина іе богата отъ такви съборници, ако и да не сѫ всичкы-ти съ такво достоинство. За іединъ отъ тыіа съборници на турскый языкъ, помыслихъ да изложіѫ на читатели-ти. Той-зи съборникъ іе съставенъ на арабскый языкъ, и ся наричя: приказкы на четырсять везири и на царицѫ-тѫ.

Съдрьжаниіе-то на всичкы-ти приказкы въ съборникъ-тъ іе той-зи разказъ:

»Въ лѣтописи-ти за цариіе-ти споменува ся, че въ персидско-то царство, живѣлъ прочютъ царь Шахъ Хафиканъ. Всичкы-ти седьмъ страни на свѣтъ-тъ были подъ ніеговѫ власть; той бѣ награденъ отъ звѣздѫ-тѫ си съ кротъкъ нъравъ, съ голѣмъ умъ, знаіаше добрѣ да управлява и да царува. Богъ му бѣ далъ още и сына — дѣтенце хубавичко, и до толкось хубавичко гдѣ-то съ хубость-тѫ си привлачіаше всичкы-ти срьдца и всичкы-ти очи. Чюдіахѫ ся чловѣци-ти на кроткый-тъ му нъравъ и радовахѫ ся на свѣтло-то му лице. Равенъ като себеси младо-то царче можіаше да види само въ оглѣдало-то; Ніему равенъ нѣмаше и другы достойнства; въ книжно ли учениіе, въ писменно ли искуство, стрѣлѫ ли да мѣта, конь ли да възсѣдне, рѣкѫ ли да прѣплува, на всичко бѣше юнакъ. Всичкы му захваліахѫ и голѣмци-ты и простый-тъ народъ. А на старый-тъ царь той бѣше по драго и отъ животъ-тъ му. Като поглѣднеше на ніего сто хыліади радости му ся вливахѫ въ душіѫ-тѫ. На царче-то майка му бѣше отъ Кынѫ, много хубавица, нъ скоро й ся свръшихѫ дни-ти и съ Божіѫ Воліѫ тіа умрѣ. Старый-тъ царь много плака, много ся бъхта, нъ нищо не можи да помогне, най сетнѣ той ся утѣши и пакъ ся ожени за іединѫ султанскѫ дъщеріѫ. Подирь малко врѣмя млада-та царица залиби заварника си — младо-то царче. Отпрьвенъ тіа крыіаше любовь-тѫ въ срьдце-то си, а царь-тъ даде сына си на іе-

динъ учитель звѣздочетецъ за да го учи. Сѣди младый-тъ юнакъ врьзъ тжіѫ наукѫ и денѣ и нощѣ и съ голѣмый-тъ си умъ изучи ся така, гдѣ-то надминѫ най учени-ти и станѫ много искусенъ, а любовь-та на царицѫ-тѫ отъ день на день все растѣше. Отъ какъ ся бѣ оженилъ царь-тъ, царче-то не ся раздѣліаше отъ учителіа си ни денѣ ни нощѣ и още не бѣ ходилъ у мащихѫ си. За да го замами и прилъсти царица-та віеднѫжь сѣднѫ при царь-тъ и поченѫ да му говори да го распытова то за іедно то за друго и най сетнѣ наведе тжіѫ речь: Прилично ли іе, каза тіа, гдѣ-то още и до днесь царче-то не іе дошло при мене. Заръ твой-тъ сынъ не іе и мой? защо той да не дойде да го видіѫ. Ако ся прочюіе, че той не дохожда при мене, то ще помысліѫтъ хора-та че той мя мрази — и поченѫ да му ся моли да заповѣда на царче-то да ходи при ніеіѫ. »Царице, отговори й царь-тъ »сынъ ми іе много хубавъ и за наукѫ-тѫ іе много прилѣженъ, за това не дохожда при тебе, ако ли ищешь да го видишь азъ ще му кажіѫ да дойде утрѣ да ти цѣлува ржкѫ.» Кога съвна и изгрѣ іасно слънце, станѫ царь-тъ отъ легло-то си, отчете молитвѫ-тѫ си и кога направи всичко, що му налагаше законъ-тъ, отиде право при сына си. »Свѣтъ на очи-ти ми, животъ на животъ-тъ ми, каза му той, царица-та — жена ми желаіе да тіа види, иди при неіѫ, нека тя поглѣдне поне іединъ мигъ.» — На главѫ-тѫ ми, на око-то ми! ще бѫде испълнена царевѫ-тѫ заповѣдь, отговори царче-то! Тогы царь-тъ цалунѫ сына си въ очи и отиде въ съвѣтъ-тъ, а царче-то отиде при учителіа си и му приказа желаніе-то царицино и царевѫ-тѫ заповѣдь. И поиска му да го настани какъ да ся обхожда. Учителъ-тъ улови и размѣта звѣздомѣръ-тъ и видѣ че до 40 дена на царче-то може да ся случи голѣмѫ бѣдѫ, отъ коіѫ-то то може да загыне. Домилѣ му на учитель-тъ и той каза на царче-то: Лошіѫ посокѫ виждамъ азъ въ звѣзди-ти, царче, тѣ про-

ричіѫтъ смрьть на главичкѫ-тѫ ти. Гледай пази ся добрѣ и врьши; и всичко, що ти зарѫчіѫтъ, ако ли нѣ, то ще загынешь. Оплаши ся царче-то, като чю тыіа думи, измѣни ся въ лице-то и каза на учитель-тъ си »Всичко, що ми зарѫчашь ще го изврьшіѫ — » »Въ книгы-ти іе писано» отговори учитель-тъ му, че за да ся опази чловѣкъ отъ таквѫ бѣдѫ, каква-то тя чяка, трѣбѣ да млъчи и не продума ни іеднѫ думѫ четырсять дена, ако бы и ножь висѣлъ надъ главѫ-тѫ му.» Подирь това той порѫчя на царче-то да дрьжи на умъ-тъ си нѣкои отъ Аллахови-ти названиіа, и още віеднѫжь му повтори: Гледай, царче, ако ти іе драгъ и милъ животъ-тъ и глава-та ти, то до гдѣ не минѫтъ 40 дена не продумовай ни іеднѫ думѫ, и испрати царче-то вънъ, а самъ си ся скры въ скрывалище-то подъ земіѫ-тѫ. Царче-то като остави учителіа си отиде право при царицѫ-тѫ. Царедворци и привратници го посрѣщнѫхѫ и го проводихѫ въ нієйни-ти сараи. Токо що ся зададе той царица-та сама ся затече да го посрѣщне и съ голѣмъ почетъ покани го да сѣдне при неіѫ. Като го поглѣднѫ царица-та отъ близо, тіа видѣ таквѫ хубость, коіа-то нито въ приказкѫ ся исказва, нити съ перо ся исписова и любовь-та й тутакъ си ся распали, и станѫ хыдіадо пѫти по силна; Животъ на душіѫ-тѫ ми, славяй на градинѫ-тѫ ми здравъ ли си веселъ ли си? Какво правишь що чинишь? пыташе царица-та царче-то, а той не й отговори ни слово, само клюмнѫ съ главѫ-тѫ си. Тіа помысли че това іе посока, и испѫди всичкы-ти прислужници, и като останѫ іедна съ царче-то, тіа си обви рѫкѫ-тѫ около вратъ-тъ му и поченѫ да му говори: »Властитель мой, душіа на моіѫ-тѫ душіѫ, колко врѣмя азъ умирамъ за тебе. Денѣ ся грыжіѫ, а нощѣ не затварямъ очи. На послѣдъкъ Господь обрьна срьдце-то ти. Ела да тя пригрьнѫ распѫди скръбь-тѫ отъ душіѫ-тѫ ми и повесели ся съ мене. Всичко що владѣіе баща ти іе въ мои-ти рѫ-

цѣ. Бѫди съ мене іедно. Слей душіѭ-тѫ си съ моіѭ-тѫ слушяй мои-ти думы, и азъ ще исплъніѭ съ радость срьдце-то ти: Поглѣдни какъвъ си хубавецъ, а азъ съмъ млада и съмъ царица а баща ти іе вече старъ и слабъ. Отъ старость ся іе изумилъ! Ако ли ся заклънешь да ми помагашь и подирь да ся оженишь за мене, азъ могѫ да го махнѫ и на ніегово мѣсто да въскачіѭ тебе. Чювай азъ ти ся клънѫ, че говоріѭ истинѫ-тѫ и въ думи-ти ми нѣма ни іедно влакно притворство. Сега дай ми и ты клятвѫ за да ти кажіѭ какъ ще ноченемъ дѣло-то. Царче-то все млъчи, а царица-та го попыта: що мыслишь? Или не знаіемь какъ да махнемъ баща си. Зарь малко отрови има въ хазнѫ-тѫ му? Има такви, отъ кои-то той ще болѣіе до іединъ мѣсяцъ, има и такви, отъ кои-то ще болѣіе и два и три мѣсяца, а подирь ще умрѣ. Народъ-тъ нѣма и да ся сѣти че смы го убили; ще си помысли: старъ чловѣкъ разболѣлъ ся и умрѣлъ а ты въ това врѣмя ще приіемешь царство-то и всичко ще бѫде твоіе, и хазна-та, и войска-то и прѣстолъ-тъ. Царче-то и на това не отговори ни слово. »Не мыслишь ли ты,» каза пакъ царица-та, че народъ-тъ ще тя хули ако ся оженишь за мащихѫ си?» И на това има средство: Испроводи мя въ отечество-то ми и до гдѣ съмъ още въ пѫть проводи нѣкого отъ царедворци-ти да улови керванъ-тъ и да мя зароби, а ты распусти думѫ че сѫ мя уловили и убили, а подирь нѣколко врѣмя откупи мя и ся ожени за мене.

Така и ты ще удрьжишь клятвѫ-тѫ си и азъ ще досегнѫ желаніе-то си. Царица-та свръши, а царче-то все млъчи. Най напоконъ тіа ся разсьрди: Душіа на моіѭ-тѫ душѫ, каза му тіа, защо все млъчишь, не продумашь ни іеднѫ думѫ? и въ сѫщо-то врѣмя го прегрънѫ и искаше да го цалуне, а той си издигнѫ рѫкѫ-тѫ и й даде іеднѫ плѣсницѫ дори и уста-та й разкрьвави... Царица-та ся ядоса и извыкнѫ на царче-то: »лошо момче! не азъ

ли искахъ да тя направя мѫжь и да ти дамъ царство! а ты така ли ми отплащашь? »Потрай гълѫбче, азъ ще ся помолїѫ на бащати да ти отвьрне» и скочи отъ мѣсто-то си разрошяви главѫ-тѫ си, и трьчїаше отъ їединъ кѫтъ въ другый, то си оплесковаше лице-то съ крьвь-тѫ отъ уста-та си, то сѣдїаше на мѣсто-то си и ревѣше, виїаше, крътїаше съ выкъ-тъ си зидове-ти. Царче-то си излѣзе, скоро подиръ това влѣзе самый-тъ Царь за да попыта дохождалъ ли їе при царицѫ-тѫ сынъ му. Оплаши ся той, кога їѫ видѣ разрошевенѫ облѣтѫ съ крьвь и съ слъзи. »Що їе това, душо моїа, казвай поскоро» попыта їѫ царь-тъ. Не видишь ли Царю, какво ми направи твой-тъ пичь сынъ ти? отговори царица-та »Азъ не вѣрвамъ да їе той твой сынъ — » Та що ти їе сторилъ, Боже?» попыта їѫ пакъ царь-тъ; Искашь ли да знаїешь? отговори му Царица-та. Азъ си сѣдѣхъ, той дойде при мене като видѣхъ азъ че той їе нажяленъ испратихъ вьнъ слугы-ти за да го испытамъ що му їе, защо їе нажяленъ и наскръбенъ. Кога останѫхмы сами той ся хвръли връзъ мене. Азъ го удрьжїахъ. Тогы той поченѫ да ми говори: Защо, каже, бѣгашь отъ мене, ако бы ся нагласила ты съ мене, азъ быхъ махнѫлъ баща си, и быхъ ся оженилъ за тебе, и ти быхъ далъ всичко и царство-то и хазнѫ-тѫ. И като видѣ че не го слушямъ и съмъ тебь вѣрна, той ся разсрьди и ся оплаши да не бы да ти открыїѫ нїегово-то намѣрениїе, искаше да мя убиїе, азъ ся оплашихъ и поченѫхъ да крѣщїѫ. Той, като видѣ, че не можи да исплъне желаниїе-то си, искаше да ми отрвьне и какъ-то видишь... и побѣгнѫ. Знай царю, че сынъ ти има зло намѣрениїе, и си вземи мѣри-ти или го убий или той тебе ще убиїе.» Царь-тъ като чю тыїа думи, їадоса ся, скочи и излѣзе отъ царицини-ти сараи. Повыка Джелатинъ и заповѣда да доведѫтъ прѣступный-тъ сынъ. Скоро това ся разчю и до цареви-ти визири. Събрахѫ ся всичкы прѣдъ царево-то лице, гдѣ-то чїакаше джелатинъ-тъ »Властитель вели-

жый, попытахѫ везири-ты и излѣзохѫ напрѣдѣ му, що ти іе сторило младо-то царче, та си ся разсрьдилъ толкось на ніего? Царьтъ имъ приказа всичко що бѣ чюлъ отъ царицѫ-тѫ, отъ начяло до край. Тогы най прьвый-тъ отъ везири-ти пристѫпи на срѣща му и му каза: »Пази ся царю, да не затриіешь сына-си заради женскы-ти думи; Не стѫпай срѣщу заповѣди-ти Божіи и срѣщу закони-ти на пророкъ-тъ; Ніеговый-тъ законъ ни забраня да вѣрвамы слова-та на іединъ чловѣкъ, жена было, мѫжь было! Царица-та за да докаже прѣстѫпкѫ-тѫ на царче-то длъжна іе да доведе двама праводушни свидѣтели, тогы тіа ще бѫде права и да ся исплъне Царева-та воліа; на душіѭ-тѫ му не ще падне грѣхъ че іе пролѣлъ чистѫ крьвь. Знай, че Царь-тъ іе длъженъ да искоренява зло-то отъ дрьжавѫ-тѫ си, и затова трѣбѣ самъ си да ся пази отъ зло. Кой-то потъпкова правосудиіе-то Богъ ще го накаже съ четыре наказаниіа. Ще умали животъ-тъ му, ще му прати страшни врагове ще му отнѣме побѣдѫ-тѫ и на послѣдний-тъ день ще го осѫди на страшни и голѣми мѫкы.

Отъ всичко това, царю, ты видишь, че чловѣкъ не трѣбѣ да ся голѣми и да прѣстѫпа заповѣди-ти. Пророкъ-тъ ни говори, какъ-то знаіемъ отъ прѣданиіе-то, че за іединъ мѫжь нѣма по голѣмо зло на свѣтъ-тъ отъ женѫ. »И така, бой ся царю да не загыне сынъ-ти отъ женскѫ злинѫ. Много глави сѫ паднѫли отъ женско-то лукавство, отъ ніего загынѫ и Шейхъ Шегабъ-ху-Динъ. Чюлъ ли си, царю, какъ ся іе това случило? — » Айде да послушямы, отговори Царь-тъ.

Везирь-тъ приказа какъ ся іе случило това нѣщо, приказка-та му бѣ доста длъга, и като іѭ свръши продлъжи думѫ-тѫ си:

Тѫіѭ приказкѫ азъ ви разказахъ само за да знаіешь, царю, каквы чловѣци ся сѫ губили заради жени-тѣ, гледай, пази ся да не загубишь и сына си за женскы думи. Подирь ще ся каіешь,

нъ ще бѫде кѫсно. Заповѣдай по добрѣ да доведѫтъ царче-то да го испытамы, що ся іе случило тамъ? Може той и да ся оправи.» Съгласи ся Царь-тъ на тѫіѫ везирскѫ речь, и заповѣда да доведѫтъ Царче-то. Прикажи ни, царче, какъ ся іе случило това? оправи ся прѣдъ баща си и прѣдъ Царь-тъ, казахѫ везири-ты, нъ младый-тъ юнакъ не дава отговоръ. И колко го запытоваха и везири-ты и самый-тъ царь, уговаріахѫ го да самъ прикаже, нищо не можихѫ да чюіѫтъ отъ ніего той все млъчи. Тогы тѣ пратихѫ да доведѫтъ учитель-тъ му, за да го пытѫтъ защо той млъчи, и не продумова ни слово; нъ и учитель-тъ не заварихѫ. Царь-тъ ся разлюти и заповѣда да го найдѫтъ и да го доведѫтъ. Трьсихѫ го, трьсихѫ го и нигдѣ не можихѫ да го найдѫтъ. Везирь-тъ тогы уговори Царь-тъ да отложи сѫдбѫ-тѫ до другый-тъ день, съ надеждѫ, че ще ся обіасни дѣло-то до зарань-тѫ. И Царь-тъ прати сына си въ тъмницѫ, а самъ си отиде на ловъ.

Като ся врьнѫ отъ ловъ, той отиде при царицѫ-тѫ. Тіа излѣзе да го посрѣщне, и подирь обѣдъ тіа поведе речь така: Днесь, царю, ты помилова царче-то, утрѣ гледай та го махни да не прави пакость на свѣтъ-тъ отъ ніего неможе чловѣкъ да чяка добро, а зло-то трѣбѣ да прѣваримъ. Истинѫ говоріѫтъ, че чловѣкъ има двама скрышни и драгы врагове іединый-тъ іе сынъ-тъ, другый-тъ іе иманіе-то. И наистинѫ не ли ни іе той врагъ? Азъ ли не съмъ го гледалъ като око-то си, съ птичіе млѣко съмъ го кърмилъ а той какъ ни отплаща? Той іе намыслилъ срѣщу насъ такво нѣщо коіе-то добъръ чловѣкъ и на врагове-ти си не желаіе. Добрѣ казватъ: храни куче да тя хапи.

Това що-то ни прави той приличѫ на историіѫ-тѫ на іедно царче, сѫщо като ніего зло и развалено. Чюлъ ли си царю, тѫіѫ историіѫ?

»Нѣ прикажи ми іѫ отговори царь-тъ.»

Царица-та приказва и съ приказкѫ-тѫ си разсмыва царь-тъ. Той й ся вече на утрѣ да затриіе царче-то. На утрѣ ся повтаря исто-то, като и вчера; іединъ отъ везири-ти съ новѫ приказкѫ го уговори да остави до другый-тъ денъ. Така заминувѫтъ четырсять дена и четырсять нощи. Всѣкѫ зарань Везири-ти му приказвѫтъ по іеднѫ приказкѫ за женскы-ти хитрости, прѣданиіа отъ Могамета, стихове, и го уговаріѫтъ пакъ да остави за утрѣ. Царица-та укорява царь-тъ че іе слабъ, мѫчіаше ся да набѣди и везиры-ты, че сѫ нагласены съ царче-то и всѣкѫ вечерь приказваше на царь-ть по іеднѫ приказкѫ съ прилични разсуждениіа, и всѣкъ вечерь царь-тъ й ся вричіаше наутрѣ да затриіе царче-то. Най напоконъ като ся свръшихѫ четырсятъ день, на утрѣ всичко ся откры и приказкы-ты ся свьршихѫ. Какъ ся оправи царче-то, ще научимъ послѣ, а сега ще ви прикажемъ нѣкои отъ приказкы-ти на царицѫ-тѫ и на везири-ти.

ДОКУМЕНТЫ

за

БЛЪГАРСКѢ-ТѢ ЦРЬКОВНѢ ИСТОРИѢ.

Представляваме овде два документа отъ петнаесето столетіе, кои-то се много важни за наша-та црьковна исторія, тие документи се следующи-те две писма на Молдовлахійскій-отъ воевода Стефана и Дороѳеа Архіепископъ-отъ на пьрва-та Іустиніана, серечь Охридскаго.

Милостію Божіею Іωнъ Стефанъ Воєвода Господинъ ѕемли Молдовлахійской.

Блаженнѣйшемꙋ Архіепископꙋ Пьрвіє Іꙋстиніаніє и всѣмъ Болгаремъ и Срьбламъ и Дакійскимъ ѕемламъ обладателю, радоватисє о Господи. Обаує бꙋди ти вѣдомо ако Митрополитъ нашъ кꙋр Висаріонъ ꙋспє и нє можемъ тамо послати иного да єго рꙋкоположишъ, дѫлготи ради пꙋтныє и проꙋ. Того ради молимъ твоє блаженство, ако да послеши намъ твоє благословеніє и ꙋеловѣка, кой да намъ Митрополита ꙋставеніо и єщє жє молимъ нє презрѣти моленіѧ нашего и ѕдравствовати ти лѣта многими, аминь. Въ лѣто ѕцѯд (6964) Месеца Априліа, Індикта дї:

ОТВѢТЪ.

Дороѳей милостію Божіею Архіепископъ первіє Іꙋстиніаніє и всѣмъ Болгаромъ и Срьбламъ и сѣвернымъ странамъ и проꙋнимъ.

Благоꙋестивомꙋ и Богомъ дарованномꙋ и Христолюбивомꙋ Господинꙋ Іоаннꙋ Стефанꙋ воєводє вьсеи ѕемли Молдовлахійской бла-

годать и милость и миръ отъ Бога вседержителя и Господа нашего Іисуса Христа да будетъ съ тобою, аминь: По сѣмъ да есть узнаніе твоему благоучестію, понеже ми пріиде твое писаніе и разбрахъ еже ми писалъ еси и о преставленіи Митрополита нашего и хотѣхъ самъ пріити тамо или моего человѣка послати; нъ добру ненавистникъ діаволъ и исконы запинатель роду Христіанскому воздвиже некую крамолу между болари нашего града и клироса цьрковнаго, царь же Султанъ-Мухамедъ возвратившусе отъ земли Арбанешкые, повелѣ насъ преселити въ Константинъ градъ и съ нѣколко болари и клирици нашее цьрквы. Того ради послахъ твоему благоучестію писаніе нашего смѣреніе, яко да изберете себѣ Митрополита по законымъ правиламъ и по уставу святихъ отецъ и да рукоположите съ тамошными епископи, призвавше къ себѣ и Митрополита Унгровлахійскаго брата нашего и съслужебника кур Макарія, занеже и ть область наша есть, дондеже обратитъ Богъ наши скорбъ на радость, проуее да умножитъ Господъ Богъ твое благоучестіе въ обходѣ лѣтъ многихъ, Аминь. Въ лѣтѣ ѕцѯд (6964) Месеца Октомкрія

Індиктіона є.

Важность-та на овіе два документа е очевидна за секого, они се нахождатъ рукописни въ Рилскій-отъ Монастирь. Викторъ Григоровичь въ свое-то путешествіе на 1844-1845 видѣлъ тие документи, и ето какви забелешки правитъ онъ на нихъ.

Основанна-та въ Илирикъ Архіепископія дала беше поводъ на Славене-ти да устроятъ Іерархія, на коя-то значеніе-то еще до сега не е доста изследованно. Какъ пьрва Славенска Іерархія въ сфера-та на Славенско-то Богослуженіе тая имаше средоточіе въ IX, X, XI и XII столетія градъ-отъ Охритъ, кому-то, вероятно въ цьрковно отношеніе е усвоено име-то на Пьрва Іустиніана. Область-та нейзина, безъ всекое сомнѣніе, била и въ ова време какъ-то се описуватъ въ IX-а.

Новела на Императора Іустиніана. Слѣдователно и земьи-те Български въ най големій-отъ имъ обемъ и земьи-те Сърбски входеха въ составъ на Епархіа-та й. Кога отъ половина на XI-то столетіе преобладаванье-то гърчко почна да тежи даже и въ церковно-то отношеніе въ тие земьи тога естественно понятіе-то за славянска цьрковъ внуши желаніе на Бугари-те кои-то тога беха се усилиле, да я обновятъ на северъ, въ Търново, а на Сърби-те, кои-то тога достиганха политическо значеніе да дадѫтъ на своя-та земья свой особенъ Архіепископъ. Тръновскый-отъ Патріархъ на XIII-то столетіе и Срьбскій Архіепископатъ, кой-то въ XIV столетіе се возведе на патріархатски степень, входеха така да речемъ въ Охритска-та Епархіа. Послѣ именно въ XVI столетіе изникнаха митрополіи-те Унгровлахійска и Молдовска, пакъ въ область-та на Охритска-та Архіепископія. Сега се раждатъ естественъ вопросъ, какво било отношеніе-то на Пьрва-та Іустиніана камъ поменутите послѣ изникнати Іерархіи? Вопросъ, много важній за исторія-та на Южни-те Славене, и на кого-то решеніе-то ще отведетъ на много открытія въ етнографія-та и литература-та. Мие мислиме що изслѣдованіе-то негово значително ще разяснитъ исторія-та на овіе народи. Безъ да се пущаме въ подробности уще сега, кога изученія-та наши не се докончени, мие желаеме да покажиме толко на едно много важно, какъ-то ни се чинитъ, свидѣтелство кое-то ни убѣждаватъ въ тоа, що значеніе-то на Охритска-та цьрковь уще въ XV столетіе не е было совсѣмъ изгубено отъ паметь на южни-те народи.

Представляваме на ученни-те отъ не много-то собрани документи писма на две достопаметни лица отъ тоа столетіе. Нека кажиме еще и тоа, що безъ да обращаваме вниманіе на противоречени-те показанія на настоящи-те Молдавски историци, паметь-та, що Молдавія зависела отъ Охритскій-отъ Архіепископъ, се сохранявала уще въ XVII столетіе!

А. П. З.

Тиіа два документа ся намиржтъ печатани на Срьбски у: Гласникъ Дружства Србске Словесности, и тамъ въ отговоръ-тъ на мѣсто рѣчь-та Боляре, казано е Българе. Ц.

СТИХОТВОРЕНИЕ

БОГЪ.

О Боже, Боже!
Великый Боже!
Кой Тебе може
Да тя постиже!
Кои не сѫ слѣпѣлы
Кога ся смѣло щѣли
Да видѣѭтъ Твой-тъ ликъ?
Кои не сѫ немѣли
Кога тѣ быхѫ щѣли
Съ нечистый си языкъ
Да хуліѭтъ Тебе Творче,
О Боже ты Великый?
Великый нашь Боже!
Велика твоіа-та іе Слава,
Голѣма Твоіа-та Дрьжава!
Да видіѭ Тебе азъ не смѣіѭ,
Прѣдъ твой-то имя азъ немѣіѭ
Прѣдъ Твой-ти очи азъ блѣднѣіѭ
Прѣдъ твой тѫ Славѫ азъ слѣпѣіѭ!
И таіа планина высока
Коіѭ-то виждамъ прѣдъ очи-ти
И тамъ іедна рѣка широка
Коіа-то пада отъ горѫ-тѫ
Не сѫ ли тѣ твореніа твои
И тыіа страшни-ти планини
Не си ли гы направилъ съ Слово Ты
За да познаіемъ твои-ти доброти?
И таіа хубава природа
Що іе пълна съ красоти.
Въ коіѭ-то царствова свобода
Не си ли іѭ направилъ Ты?

Не видіж ли азъ въ ніеіж твой-тъ ликъ
Не видіж ли могущество-то ти
О Боже! Боже, какъ си Ты великь!
Какъ сѫ великы твои-ти доброти?
Ако поченѫ да ся моліж,
То да ся моліж азъ забравямъ!
Поченѫ да ся удивляваиъ
На Твоіж-тѫ Силѫ, красотѫ
Азъ твой-то имя прославлявамъ
Прославямъ Твой-тѫ добротѫ.

Е. М-ва.

БАСНЯ.

Віеднѫжь магаре-то облѣче ся
Въ асланскѫ кожіж; и повлѣче ся
Да плаши чловѣци-ти въ поле-то
Сега съмъ азъ высокъ и прѣголѣмъ,
Сега съмъ азъ сѫщий като асланъ!
Така говоріеше си магаре-то
И пусти ся да тичя по поле-то.
Слѣдъ малко види нашиі-тъ асланъ
Овци пасѫтъ, при тѣхъ іединъ чобанъ
На друго мѣсто тамъ сѣди чобанска
Челядъ отъ сынове и дьщери,
Като видѣхѫ кожіж-тѫ асланскѫ
Поченѫхѫ да бѣгѫтъ на іедно,
Само чобанъ-тъ нашь не ще да бѣга!
Прѣдъ ніего свѣтіѫтъ въ аршинъ уши
И той позна асланъ-тъ по уши-ти
Дръпнѫ тогы-зи той іедно дрьво
Поченѫ да го чеши по плещи-ти
Магаре-то безъ кожіж ся истяга
И на земіж-тѫ безъ животъ си ляга.

Е. М-ва.

БЛЪГАРСКЫ НАРОДНИ ПѢСНИ

записани

отъ

ГЕОРГЫА ТЕОХАРОВА.

VI

Богданъ Боянки думаше:
Бояно буйна планино,
Много си мя пѫти слушала,
И сега да мя послушашь;
Нѣчто щѫ да ты азъ кажа:
Я айде сестро Бояно,
Запаши сабіѭ френгіѭ,
Затъкни тяжко орѫжіе,
Облечи рубѫ Бошнашкѫ,
Чи щемь Бояно да идимь,
На Рылѫ старѫ планинѫ,
Царскѫ ще хазнѫ да мине,
Хазнѫ-тѫ да бастисаме,
Съ иманіе да ся наземимь,
Кой колко може да носи.
Боянка дума батю си:
Брайне-ле Бате Богдане,
Срамъ ма е Бате да кажіѭ,
Срамъ ма е Бате гряхъ ма е,
Че сьмь ся скоро женила,
Пакъ сьмь и труднѫ станала,
Трудна ми Бате непразна,
Немога легко да ходѫ
И тяжко орѫжіе да носіѭ,
И тънкѫ сабіѭ френгіѭ.
И тънкѫ пушкѫ бойліѭ.
Богданъ Боянки думаше:
Сестрице мари Бояно,

Я врьви мари съ мене,
Та ми ся другаръ намирай.
Боянка слуша Богдана,
Влези си въ тьмни зимници,
Облече рубѫ юнашкѫ,
Юнашкѫ рубѫ Бошнашкѫ,
Та чи Богдана поведе,
Камъ Рылѫ Старѫ планинѫ.
На Планинѫ-тѫ отышле,
Пѫтеки сѫ овръзани,
Дѣто ще хазнѫ да мине.
Боянка дума Богдану:
Байне-ле Бате Богдане,
Ей че си иди хазнѫ-тѫ,
Ако ся Бате-ле наемашь,
Хазнѫ-тѫ да си отървешь,
Отъ тыя голи татари,
Татари чьрни Арапи,
Тѫй-ка си Бате излизай.
Ако ли ся не наимашь,
По-далечь да си побѣгнешь,
За тебѣ язѫкъ ще стане.
И той си далечь побѣгна.
Излези холанъ Боянка,
Та си азнѫ-тѫ привари
Извади сабіѭ френгіѭ,
Чи ся на лѣво заврьтіѭ,
Чи ся на дѣсно обрьна
Остали что ся остали,
Едно ми чьрно Арапче.
То ся Боянки моляше:
Бояно Буйна Планино,
Недѣй си мене затривай,
Слава-та да ти казувамь,
Слава-та, твое-то юнашство,
Че ми си трудна непразна,
За много щешь ся запомнишь,
Какъвъ си юнакъ на свѣтъ-тъ.
Тя си Арапче неслуша,
Ами си махна замахна,

Та му глава-та отмахна,
Та чи Богдану думаше:
Байне-ле Бате Богдане,
Я води Бате хазнѫ-тѫ,
Да идемъ да іѫ раздѣлимь.
Като хазнѫ-тѫ дѣляхѫ,
Мѫжко ся дѣте добило,
Добило и продумало,
И на Вуйча си думаше:
Вуйно-ле Вуйчо Бондане,
И мене дѣлбѫ дѣлете,
И мене смѣткѫ чинете,
Че сьмь ся мѫчиль Вуйчо-ле
Додѣ сѫ хазнѫ-тѫ привземе.
Тѣ сѫ и нему дѣлили,
Дѣлили и още давали,
Та чи хазнѫ-тѫ повели.
Прѣзъ Троянъ ще минѫть,
Всрѣдъ Троянъ хоро играе;
Хора-та да ся неосѣтать
Боянка въ хоро отиде,
Чи ся на хоро-то хванала,
Та чи хоро играла
Стоянъ си хазнѫ приведе,
Да ся хора-та не осѣтать.

VII

Провикнала ся
Выша Грькиня.
Выша Грькиня.
Царска робиня:
Кой ще ся нае
И най нае,
Да си посѣе
Надъ море лозе,
Надъ море лозе,
Надъ брягомъ дюли.
Наело ми ся,
Чьрно Латинче
Наело ми ся
Посѣяло е
Надъ море лозе
Надъ брягомъ дюли.
Той ще да зеле
Вышѫ Грькиніѫ
Вышѫ Грькиніѫ
Царскѫ робиніѫ.
Отговараше
Выша Грькиня:
Ой ми та тебѣ
Моиче Латинче,
Тѫй не сьмь рѣкла
Тѫй ти ся сюдо.

Ами си рѣкохъ
Който уплете,
Отъ песъкъ въже,
Да го укачи
Надъ Цариграда
Надъ Цариграда
Въ Узунъ-Чаршіѫ,
Той ще да земе
Вышя Грькиня,
Вышя Грькиня
Царска робиня.
Наело ми ся
Момче Латинче,
Наело ми ся
Уплѣло го е.
Отговараше
Вышя Грькиня:
Ой ми та тебѣ
Момче Латинче,
Тѫй не сьмъ рѣкла,
Тѫй ти ся счуло,
Ами си рѣкохъ,
Който приплува,
Който приплува,
Бяло-то море:
Отъ Царскы Сарай
До Кунъ-Капіѫ,
Отъ Кунъ-Капіѫ
До Еди-Куле.
Наело ми ся,
Момче Латинче
Наело ми ся
Приплувало го:
Отъ царь-сарай
До Кунъ-Капіѫ,
Отъ Кунъ-Капіѫ
До Еди-Куле.
Отговараше,
Вышя Грькиня:
Тѫй не сьмъ рѣкла,
Тѫй ти ся счуло,
Нъ ми си рѣкохъ.
Кой то си свали
Звѣздѫ Зорницѫ
Отъ сино небо
Той ще да земе
Вышя Грькиня
Вышя Грькиня
Царскѫ робиніѫ.
Наело ми ся
Момче Латинче,
Чи си направи,
Стрѣлѫ стрѣлницѫ,
Та да іѫ хфрьли
Камъ сино небо,
За да си свали:
Звѣздѫ Зорницѫ.
Момче на моѫ,
Тѫй отговори;
Ой ми та тебѣ
Вышя Грькино,
Вышя Грькино
Царскѫ робино,
Я излѣзъ излѣзъ
На пенджуры-ты,
Та си поглядни,
Камъ сино небо,
Какъ щѫ да свала
Звѣздѫ Зорницѫ.
Тя си излѣзла,
На пенджуры-ты,
Та си поглядна
Камъ сино небо;
То не замѣри
Звѣздѫ зорницѫ,
Нъ си замѣри.
Вышя Грькиня,
Та іѫ удари,
Въ лѣвѫ страницѫ.

СЪВРЕМЕННА ЛѢТОПИСЬ

на

Блъгарскы-ти Книжици.

ЧАСТЬ ВТОРА.

МАИЮ 1858.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА.

Въ Книгопечатницѫ-тѫ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

Книжка прѣглѣдана и удобрена отъ царска-та ценсура за да ся печати.

Съвременна лѣтопись.

До 1854 годинѫ Канзасъ, кой обрыща сега всеобщо внимание, не ие былъ нищо друго, освѣнь иедна обширна равнина, населена отъ народъ, кой-то нѣкогажь ие господствовалъ въ тѫиѫ странѫ, коя-то и до сега ся наричя Индийска Територииа. Французъ Дютинь ие открылъ тѫиѫ странѫ на 1719 год. и тиа бѣ съиединена съ Луизиианѫ а на 1803 год. уступихѫ иѫ на съиединени-ти американскы дрьжяви. Нъ само, кога открыхѫ калифорнийско-то злато, напустнѫтый-тъ и забравенный-тъ Канзасъ излѣзе отъ темнотѫ-тѫ, въ коиѫ-то до тогы ся губиаше. Споредъ положениие-то си прѣзъ Канзасъ ие най нравый-тъ пѫть отъ брѣгове-ти на Атлантическый-тъ океанъ къмъ златни-ти рудници въ Калифорниѫ. Правителство-то на сѣвероамериканскы-ти дрьжявы като ся бѣ рѣшило да завладѣие окончателно тѫиѫ странѫ на 25 Маиia 1854 год. заключи договоръ, съ кой-то Индийци-ты ся задльжяваха да уступѫтъ 10 мил. акра[1]) земя за иеднѫ заплатѫ отъ 25000 доллери[2]) въ годинѫ-тѫ до трийсять години да ся плаща. Канзасъ лежи помежду дрьжявѫ-тѫ Миссури на западъ и каменисти планини на въстокъ и ся простира на 35 х. четвръти мили, и

[1]) Єдинъ акръ ие равенъ на 800 четвръти аршина, по малко отъ иединъ дюлюмъ.

[2]) Єдинъ долларъ ие равенъ 5 ½ франки = 30 до 35 гроша.

състои отъ плодоносни равнини и отъ голѣми пустини. Климатъ-тъ іе доста равенъ; на юговъстокъ става голѣмъ студъ нъ іесень-та іе суха и тврьдѣ здрава. Столнина-та на Канзаса іе Леконтонъ (Lecompton), основанъ на 1855 год. той іе до сега още манич-къкъ градецъ, нъ американска-та дѣіателность скоро ще го раз-шири и ще стане голѣмъ градъ. Вторый градъ іе Лоренца (Lowrence) на рѣкѫ Конзасъ, и Ливенуортъ (Leawenworth) на рѣкѫ Миссури. Въ прьвый-тъ сѫ основали своіѫ-тѫ главнѫ квартирѫ Аболицио-нисты-ты[1]), и за това Миссурийци-ты искахѫ да го привземѫтъ и да го съборіѫтъ. Лоренцъ ся бѣ укрѣпилъ и приготвилъ да ся от-браня нъ това дѣло ся устрои безъ кръвопролитіе. Нъ нѣма сум-нѣниіе, че той-зи градъ іе готовъ да ся въоружи пакъ за да за-браня прави-ти убѣжденіа. — Другы-ти Конзаскы градове сѫ мал-кы паланкы около кои-то ся заселява народъ-тъ и отъ день на день ся умножява. Тѣ сѫ на пѫть-тѣ прѣзъ кой-то минувѫтъ, и намирѫтъ въ тѣхъ отдыхъ керваны-ты, кои-то непрѣстанно сно-вѫтъ въ тѫіѫ чясть на Америкѫ. Єто що казва за тѣхъ іединъ списатель въ своіѫ-тѫ много добрѫ книгѫ The Konsas region, by Max Treene: »Кога чюешь слово керванъ въображениіе-то ти прѣд-ставя іеднообразнѫ картинѫ: проточили ся грѫбясти камили като веригы, гърделивы Бедуины възсѣднѫли на малкы, жилясти кониіе, съ огненни очи, гѫсти стада отъ кози подрънковѫтъ съ звънци, и всичко това ся влачи отъ Дамаскъ къмъ Синай, или отъ мрьтво-то море къмъ среднѫ Африкѫ. Американскы-ты керваны имѫтъ съ-всѣмъ другъ видъ. Ѭкы талигы съ четыре колела, покрыти отъ го-рѣ до долу съ платно, впрегнѫти съ восемъ мулета или вола и всяка іедна натоварѣна съ товаръ до 1500 окы. Тълигары-ты іе-динъ подирь другый стрегѫтъ добытъкъ-тъ кой-то водятъ отзадъ

---

[1]) Аболициописты сѫ защитници-ты на освобожденіе-то на робове-ти.

задъ керванъ-тъ. Стотина, а по нѣкогы и по много, талигы въ четыре реда врьвѣтъ іедна подирь другѫ. Кога ся запрѫтъ да нощувѫтъ нареждатъ ся въ колело, въ средѫ-тѫ вкаровѫтъ добытъкъ-тъ и загражданѫтъ на около, заналѣтъ огънь за да удалѣтъ дивити звѣрове и като нареждѫтъ стражи лѣгѫтъ да спѣтъ.

ПОЛИТИЧЕСКЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Послѣдніа-та поща не іе богата отъ политическы новини, и вѣстници-ты не съдрьжѣтъ нищо по любопытно и по ново. Най голѣма-та новина, коіа-то привлаче вниманиіе-то на дипломати-ти іе несогласиіе-то помежду Сардиниіѫ и Неаполь за параходъ Кальіари. Прѣговори-ты помежду двѣ-ти тыіа дрьжяви нѣмахѫ до сега успѣхъ, и сега той-зи въпросъ приіема другый видъ; Англиіа и Франциіа съвѣтувѫтъ и на двѣ-ти дрьжяви да прѣдадѫтъ това дѣло на третьѭ іеднѫ дрьжявѫ да го рѣши и да изложи окончателно мнѣниіе-то: законно или незаконно іе уловенъ сардинскый-тъ параходъ отъ неаполско-то правителство. Още не іе извѣстно, коіа ще бѫде таіа третьіа дрьжява на коіѭ-то ще ся възложи да рѣши това дѣло, нъ общо-то мнѣниіе казва, че посредница ще бѫде Голландиіа, коіа най малко іе заинтересована въ италіанскы-ти дѣла. Обаче Франциіе и Англиіа, ако и да ся отказахѫ че не щѫть да ся смѣсѣтъ въ това несогласиіе, нъ все поддрьжѣтъ нравственно сардинско-то правителство, и нѣколко нѫти опытовахѫ да склонѣтъ неаполско-то правителство да отстѫпи. Франциіа ся въздрьжаше догдѣ да ся рѣши въ туринскы-ти прѣдставителни събраниіа законъ-тъ за книгопечатаниіе-то; и отъ какъ ся приіе тойзи законъ Франциіа удвои своіе-то расположениіе къмъ Сардиниіѫ, и французскы-ти вѣстници не могѫтъ да ся нахвалѣтъ съ дѣйствиіе-то на сардинскый-тъ краль, на ніегови-ти министри и

народни-ти прѣдставители. Нъ влиіаніиіе-то на двѣ-ти голѣми дрьжави ще помогне за да ся рѣши той-зи въпросъ миролюбиво.

Колко-то за конференции-ти, кои-то ще ся събержтъ въ Парижь, то не ще ся распространяватъ за другы въпроси освѣнь оныіа, кои-то ся относіжтъ до мирный-тѣ трактатъ. Тѣ ще ся събержтъ за да устроіжтъ положениіе-то на Придунавскы-ти Княжества, да устроіжтъ свободно плуваніе по Дунавъ-тъ и може да рѣшіжтъ и несогласиіе-то на Западни-ти дрьжяви съ неаполитанско-то кралевство. Освѣнь тыіа въпроси конференциіа-та ще има още врѣмя да рѣши и Голштинскый-тъ въпросъ; нъ нѣма да ся заіема нити съ въпросъ-тъ за островъ Перимъ, нити за прорѣзваниіе-то на Суецкый-тъ прѣшеекъ. защо-то подирь нѣколко дипломатическы опыти познато іе отъ дипломати-ти че тыіе въпроси още не сѫ доста узрѣли за да ся обсѫждатъ на конференции-ти. Таково іе мнѣниіе-то на английско-то правителство. И ако сѫдимъ отъ вѣстници-ти, то и въ Княжества-та английска-та политика ще надвиіе, защо-то и Франциіа и другы-ти дрьжяви казвѫтъ, съгласили ся сѫ да не настоіавѫтъ за политическо-то съіединениіе на Влахыіѫ и Молдавиіѫ.

Наистинѫ голѣма іе сила-та на Англиіѫ, и сама Франциіа въ послѣдне-то врѣмя бѣ принудена да съзнаіе своіе-то безсилиіе прѣдъ ніеіѫ, нъ да не забравямы че въ сегашно-то врѣмя и тіа има на плещи-ти си голѣмѫ тяжесть. Прьво Индійско-то възстаниіе іе още не задушено. Английска-та войска привзе Лакно и още нѣкои и другы укрѣпени мѣста, нъ нигдѣ не имъ ся удаде да принудіжтъ Индійци-ти да имъ ся прѣдадѫтъ, и тѣ распространяватъ още повече възстаниіе-то, коіе-то, като настѫпова сега горѣщина-та, отъ коіѫ-то много тегліжтъ Европейскы-ти войскы ще помѫчи още Англичяне-ти. И ще имъ ся отвори още много работа. Второ и още по важно затрудниениіе за Англиіѫ въ сегашно-то врѣмя прѣдста-

вѣжтъ Американскы-ти дѣлы, кои-то отъ день на день приіемжтъ положениіе неблагоприіатно за Англійскы-ти Интереси. Страшна неуредица царствова въ среднѣж-тж Америкж. Сѣверо-Американско-то Правителство съ іавно удоволствиіе гледа на бѣдственно-то положениіе на Мехыканскж-тж республикж. И не віеднжжь іе давало на Англиіж да разумѣіе че срѣдніа-та Америка до Панамскый-тъ прѣшеекъ рано или кжсно ще бжде ніейна. А сегашни-ти обстоятелства даватъ му най много надѣждж да исплъни намѣрениіе-то си. Англиіа тврьдѣ добрѣ проумѣва, че ако привземжтъ Американци-ты Панамскый-тъ прѣшеекъ, то ще изгуби съвсѣмъ влиіаниіе-то си въ Америкж. Колко да іе миролюбива политика-та на Англиіж къмъ Сѣверо-Американскж-тж дрьжавж, нъ рано или кжсно ще изникне помежду имъ борба. За това мыслимъ, че Англиіа ще бжде по уступчива въ другы по маловажни за ніеіж въпроси, а най паче въ оныіе въпроси, кои-то ще ся рѣшявжтъ на Парижскы-ти конференции.

Высока-та Порта испрати циркулярнж нотж до свои-ти Посланници при Европейскы-ти дворове въ коіж-то сж изложени всичкы-ти обстоятелства за испращаниіе-то на Етемъ Пашіж въ Сербіж. Това посолство имало іе плънъ успѣхъ. Отоманскый-тъ комисарь усмирилъ размиренж-тж странж, успокоилъ умове-ти, укрѣпилъ авторитетъ-тъ на Портж-тж и убѣдилъ Срьбскый-тъ князь, че и за ніегово спокойствиіе и за спокойствиіе на странж-тж нужно іе да ся прѣдаджтъ оныіа лица, кои-то сж запрени на Турскый-ть Сждъ да гы сжди.

Въ Парижь ся ноеи слухъ че въ събраниіе-то на Тайный-тъ Съвѣтъ на $^{15}/_{27}$ Априлиіа Императоръ-тъ и ніеговы-ты съвѣтници разсуждавали не іе ли по добрѣ да ся откаже Правителство-то отъ оніж политикж, коіж-то до сега іе дрьжіало и да приіеми по при-

мирителни мѣри. Той-зи слухъ ся потвръждава и отъ нѣкои Парижскы вѣстници.

Отъ Кынж пишіжтъ че четыре дрьжави ся съгласили да встжпіжтъ въ прѣговори. И ще постоіавжтъ да ся заключи мирный-тъ трактатъ въ Пекынъ. Англиія и Франциія искжтъ да имъ ся даде мѣсто въ Кантонъ за да устроіжтъ свои-ти фактории.

Отъ Франкфуртъ на М. пишіжтъ, че Швейцарскый-тъ Съвѣтъ рѣшилъ да допусти да ся устроіжтъ въ Швейцариіж нови французскы консулства.

Англійскы-ты вѣстници извѣщавжтъ, че Серъ Генри Булверъ іе отреденъ за Англійскый посланникъ въ Цариградъ при Высокжтж Портж на мѣсто Лорда Редклифа.

ТРЪГОВСКЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Въ сегашно-то врѣмя и финансови-ти и тръговскы-ти кжщи ся плачіжтъ, че не знаіжтъ какъ да облечіжтъ пари-ти си, а монетж-тж іе на всждѣ изобилна. И отъ колѣ не іе было такво изобилиіе. Отъ всждѣ ся стичіжтъ капиталы въ Сѣверенж Америкж, въ Англиіж, въ Парижъ, въ Виіеннж, въ Амстердамъ, въ Гамбургъ. Въ Лондонскый-тъ банкъ до 13. Февр. бѣ ся събрала монета (злато и сребро) на 410 миліона франкы. Єдинъ отъ Англійскы-ти вѣстници, като споменува за десятинж другы банкови въ Англиіж счита монетный-тъ имъ капиталъ до 1000 милиона фр. Французскый-тъ банкъ споредъ отчетъ-тъ, кой-то бѣ обнародванъ на 11 Фев. много іе умножилъ металлическый-тъ си запасъ. Въ Ноіемвриіа той іе ималъ монетж само 190. мил. фр. а сега има до 300 мил. фр. и таквж суммж не іе ималъ повече отъ іеднж годиниж на самъ. Всичкы обіасняжтъ това іавленіе отъ двѣ причини: отъ іеднж страна много возіжтъ злато отъ Америкж, а отъ другж страніж тръ-

говиіа-та стои и търговска-та дѣіатегность ся іе запрѣла. Англий-скы-ты вѣстници всѣкый день извѣщавѫтъ колко злато ся донася и средне-то число ся простира отъ 20 до 25 мил. фр. всѣкѫ недѣліѫ[1]). А колко-то за търговскый-тъ застой, то причина-та іе, че още не ся сѫ очистили ланскы-ты смѣткы. Высоко-то сконто, коіе-то бѣше наплашило търговци-ти, сега іе спаднѫло, а никой не мысли да ся възползова отъ това. Въ Лондрѫ скоро спаднѫ то отъ 10 % до 3 % а въ нѣкои банкове до 2 и до 1 ½ %, нъ капиталы-ты все още почивѫтъ въ касси-ти.

Спекуляциіа-та не показва такво желаниіе за да са пусти въ нови прѣдприіатиіа, и не ся блазни нити отъ изобилиіе на монетѫ-тѫ, нити отъ низкѫ лихвѫ. Писма изъ Франкфурть и Лондрѫ, изъ Гамбургъ и Женевѫ; изъ Берлинъ и Виіеннѫ, изъ Миланъ и Амстердамъ извѣщавѫтъ че и търговскы-ти и промышленни-ти прѣдприіатиіа ся сѫ въспрѣли и само дрьжявны-ты записи (публичны фонды) привлачѭтъ колко годѣ капитали-ти и курсъ-тъ имъ на всѫдѣ сѫ іе възвисилъ.

Єдинъ финансовый вѣстникъ le Credit public доказва че търговскы-ти дѣла не зависѭтъ отъ высокѫ-тѫ и отъ низкѫ-тѫ лихвѫ. Чясто низско-то сконто показва вялость на търговскѫ-тѫ дѣіателность, и на противъ высоко-то сконто не показва финансовый и комерческый кризисъ; Послѣдне-то десятилѣтиіе на финансовѫ-тѫ Историіѫ на Англиіѫ прѣдставя подтвръжденіе на тѫіѫ практическѫ истинѫ. Въ врѣмя-то на кризисъ-тъ на 1847 год. сконто-то спаднѫ до 3 % и ся дрьжя на тѫіѫ цифрѫ 129 недѣли, подирь 74 недѣли стоіа на 2 ½ %, а въ слудующи-ти 39 недѣли, на 2 %; англійскый-тъ банкъ имаше въ онова врѣмя въ касѫ-тѫ си монетѫ

[1]) На 1857 год. Англиіа получи злато на 1075 мил. фр. нъ спекуляц-ии го поглъщахѫ скоро; и то не ся запираше въ касси-ти.

на 420 мил. фр. Сконто-то ся въскачи заіедно съ търговиіѫ-тѫ. Сегашно-то положениіе на французскый-тъ банкъ іе сѫщо-то. Банкъ-тъ іе понизилъ сконто-то до $4\frac{1}{2}$ %, нъ отъ ланѣ отъ Февруариіа не іе ималъ по малко хартиіѫ въ касѫ-тѫ си, не іе было по малко и кога сконто-то бѣше 8 %.

Скоро ли ще ся измѣни това положениіе въ търговиіѫ-тѫ? На главни-ти тържища (пиіаци) надѣіѫтъ ся, че ще ся измѣни скоро, и търговиіа-та ще ся съживи. Складочни-ти мѣста сѫ затрупани съ стокы, и цѣни-ти имъ ще спаднѫтъ, то іе неизбѣжно; Нъ въ всѣкый случяй търговиіа-та трѣбѣ да ся съживи. Прѣди нѣколко врѣмя le Sémaphore de Marseille іединъ отъ най добри-ти вѣстници Французкы казваше: »Не іе ни за страхъ да не бы да увлѣче коммерческа-та дѣіателность спекуляции-ти и да докара неіестественно повышениіе на търговскы-ти цѣнности, и да ны отхвърьли пакъ въ онова положениіе, отъ коіе-то іедва ся измъкнѫхмы.» Търговиіа-та и промышленность-та трѣбѣ да пристѫпвѫтъ пазливо, за да отбѣгнѫтъ отъ насилно възвышениіе на курсъ-тъ, отъ кой-то мнозина ще ся убогатіѫтъ, нъ народъ-тъ ще ся разори въ край.

Добры съвѣти! нъ кой гы слуша. Благоразуменъ человѣкъ нѣма нуждѫ отъ тѣхъ, а нетръпеливы спекуланты, кои-то имѫтъ жяждѫ да ся обогатіѫтъ скоро не ще чюіѫтъ накакъвъ съвѣтъ.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Охъ! Всѣкогы, кога ся докара да пишемъ Книжевный-тъ Дневникъ осѣщамы колко тяжъкъ трудъ смы приіели на себе си. Нищо не ны уморява толкось колко-то три-ти реда на той-зи дневникъ. По скоро ся быхмы съгласили да напишемъ три цѣли книгы за кой да іе прѣдметъ, нежели три реда за блъгарскы-ти книгы. А тыіе три реда трѣбѣ да ся пишѫтъ два пѫти въ мѣсяцъ-тъ ако быхмы

имали случяй два пѫти въ годинѫ-тѫ да укажемъ на нѣкоіѭ капиталнѫ книжкѫ и съ толкось быхмы ся заблагодарили. Тръпѣниіе съ тръпѣниіе всичко ще дочякамы.

Отъ Тифлисъ пишіѭтъ че армянскый священникъ Стефанъ Манденіанцъ ще почене да издава въ той-зи градъ армянскый вѣстникъ подъ названиіе »Пчела Армянска» отъ обявлениіе-то види ся че ще излазя всѣкѫ сѫбботѫ и ще има два отдѣла: Политическый и Книжевный. Языкъ-тъ й ще бѫде народный араратскый, кой-то не допуща чюжди слова, и кой лесно проумѣвѫтъ всичкы-ты Армяне.

ОБЩИЙ ДНЕВНИКЪ.

Помежду европейскы-ти новини забравихмы да споменемъ за женяниіе-то на Португалскый-тъ Краль съ принцесѫ Гогенцолернъ-Зигмерингенскѫ коіе станѫ въ Берлинъ на $^{18}/_{30}$ Априлиіа въ 2 чяса подиръ пладніа. Црьковный-тъ обрядъ извръши князь Єпископъ Бреславскый съ всичко-то католическо духовенство въ Берлинъ. При вѣнчяниіе-то на мѣсто на португалскый-тъ краль, кого-то нѣмаше на лице стоіаше уполномоченъ отъ ніего наслѣдный-тъ принцъ Гогенцолернъ-Зигмернигенскый-Леополдъ.

Въ Грециѭ при празднованиіе-то двадцати-пятигодишно-то царуваниіе на Отона, и политическо-то существованиіе на тѫіѭ дрьжавѫ, Министръ-тъ на финанси-ти прѣдстави донесениіе въ коіе-то излага материіалный-тъ (вещественный-тъ) успѣхъ на тѫіѭ странѫ въ това врѣмя отъ коіе-то донесениіе извлачямы нѣкои вѣсти: На 1834 год. въ Грециѭ имало 612,618 души народъ мѫжскый и женскый полъ. Сега то іе порасло до 1,055,232 д. Домове имало 94,927 кои-то прѣдставіали цѣнность въ 115,620,000 драхмы [1]), а сега има 203,605 дом. на кои-то цѣна-та ся прости-

[1]) Єдна драхма іе равна на 1 франкъ.

ра до 324,000,000 др. Лозіа-та ся заіемали пространство въ 1834 год. до 360,000 клафтери а сега ся засѣіани на пространство повече отъ 6 мил. клаф. Маслични дрьвета имало іе само 2,300,000 а сега сѫ достигнѫли до 7,400,000. На 1821 год. Грециіа іе имала 429 кораби а подирь войнѫ-тѫ отъ тѣхъ бѣхѫ останѫли само ребра-та имъ. Сега кралевство-то има 4,339 кораби въ 325 х. тони[1]) и съ 29 хыляди матроси. А сега и пароходство-то отъ день на день ся развива, устроила іе телеграфи, скоро ще ся устрои и желѣзенъ пѫть отъ Пирей въ Аѳинѫ, и страна-та отъ день на день богатѣіе.

---

[1]) Єдна тона има до 850 окы.

жителенъ и здра въ смысълъ съединенъ съ добринѫ и кротость. Въ всичко-то му существо имаше достойнство и самоуважениіе нъ заіедно съ довѣрчиво и покорно простодушиіе.

Въ тѫіѫ минутѫ той бѣ ся углубилъ въ аспиднѫ дъскѫ, коіа-то лежіаше отъ прѣдѣ му и залѣгаше да надращи нѣкои букви подъ наглѣдваніе-то на младо іедно момче, коіе-то имаше нѣмаше тринайсять години, нъ бѣше живъ и пръгавъ, и ся наричіаше Г. Джорджь, кой-то тврьдѣ добрѣ проумѣваше достоинство-то си като наставникъ.

» Не така не насамъ Чиче Томъ — не насамъ» извыка той живо, като забѣлѣжи че Чиче Томъ ся трудіаше да заврьти опашкѫ-тѫ на g и на мѣсто да іѫ завърне на вѫтрѣ завърнѫ іѫ на вънъ. На мѣсто g ты си написалъ q видишь ли ?

Ахъ така ли іе? каза чиче Томъ като поглѣднѫ съ почтителность на учителіа си кой-то размашисто дращіаше q и g бесчетъ за да покаже на ученика си. И тогы пакъ залавіаше камъкъ-тъ съ дебели-ти си пръсти и тръпѣливо поченоваше пакъ да дращи.

» Какъ лесно, бѣлы-ты чловѣци врьшіѫтъ всичко това! » каза Чина Хлоіа, като прѣстанѫ да маже тегань-тъ съ іедно парче мазь, що дрьжіаше на набодкѫ-тѫ, и горделиво поглядоваше Г. Джорджіа.

» Какъ хубаво той пише, и чете, и още има врѣмя да дохожда всѣкѫ вечерь да ны учи и насъ, какво драго момче! »

» Доста, Чино Хлоіа, азъ съмъ много угладнѣлъ, » каза Джорджь: Не ся ли іе сварило още, това въ котле-то ?

»Сега сега Г. Джорджь.» Отговори Чина Хлоіа, като издигнѫ капаче-то и поглѣднѫ въ котле-то; »Какво ся іе изчрьвило — чюдна корица. Вы само имайте тръпѣниіе, дайте ми врѣмя. Завчера Господжіа-та накара Самли да испече нѣколко бюрека, за да ся научи, казваше тіа, остави ся, Госпоже, казахъ й азъ, това наскръбява срьдце-то ми да глѣдамъ какъ разсиповатъ добро-то ти, и какъвъ іе той-зи млинъ, като кожіа! Айде!

И съ тыіа думи излъни съ призрѣниіе за неумѣниіе-то на Самли, Чина Хлоіа свали капакъ-тъ отъ котле-то и прѣдь очи-ти ся прѣдстави іедно хубавѣ испечено нѣщо отъ коіе-то не бы ся засрамилъ и най добрый-тъ пекарь (фурунджиіа) въ градъ-тъ. Това печено, какъ-то ся виждаше бѣ главна-та гостбѫ, и Чина Хлоіа поченѫ да събира всичко, що іе нужно за вечеріѫ-тѫ.

— Махнете ся Масси и Петю, не стойте на пѫть-тъ, Вы чрьни дьіаволчета! Айде и ты Полли, кузумъ, Мама ще даде на дѣтенце-то си нѣщичко почѫкай! А Вы Г. Джорджь, оставѣте книгы-ти си сега и сѣднѣ-

те на трапезѫ-тѫ съ мой-тъ старецъ! А азъ завчясъ ще ви подамъ надѣнечкы и питкы до гдѣ сѫ още горѣщи, отъ тиганъ-ть право отъ огѣнь-тѣ.

» У дома мя чякѫтъ да вечерямъ» каза Джорджь, » нъ азъ знаіѫ, Чино Хлоіа, що іе добро и що іе зло. »

» Така, така, драго моіе дѣте, каза Чина Хлоіа, и му подаде на блюдо питкы горѣщи. Ты знаіешь че чина-ти ще припази за тебе, що іе по добро. Не трѣбѣ да тя учіѫ нѣ.

Като думаше това, Чина Хлоіа бутнѫ съ прьстъ Джорджіа за да покаже своіе-то безмѣрно самодоволство, и завчясь ся обърнѫ пакъ кѣмъ огнище-то си.

»Подай сега питѫ-тѫ» каза Г. Джорджь; кога сѫ поутиши дѣіателность-та въ пекарный-тъ Департаментъ, и улови іединъ голѣмъ ножь, съ кой-то замахнѫ ся на питѫ-тѫ

— »Ахъ Господи! що чините Джорджь, каза Чина Хлоіа и го улови за рѫкѫ-тѫ. Зарь ты искашь да рѣжешь съ той-зи голѣмъ и тежъкъ ножь, ты ще раздаваш питѫ-тѫ; всичко ще развалишь, почякай азъ имамъ іединъ ветѫхъ тънъкъ ножь, той іе остъръ и азъ го пазіѫ за таквы случяи. Рѣжи! вижь, какъ сѫ отдѣліѫтъ рѣзени-ти леко като перо. Ножь сега—по добро нѣщо не можешь намѣри никогы.

»Томъ Линколнъ увѣрява, каза Джорджь, като си наплъни уста-та че нѣгова-та Джини іе по добра готвачка отъ тебе.

»Остави гы тыіе Линколни! отговори Чина Хлоіа прѣзрително.— Та кои сѫ тѣ? азъ говоріѫ сравнително съ нашити Господари. Тѣ сѫ почтени чловѣцы нъ просты, а колко за нѣщо по высоко, то тѣ нищо не знаіѫтъ. Ну турѣте Масра (Господина) Линколна, на редъ съ Масра Шелби! Милостивый Боже! или Миссисъ (Госпожіа) Линколнъ, заръ тіа може да влѣзе нѣгдѣ така напето, като моіа-та Миссисъ. — Така ревниво — ви знаіете? Махни гы! и не ми споменувайте за тѣхъ нищо. И чина Хлоіа като казваше тыіа думи поклати главѫ-тѫ си, като нѣкой кой-то мысли че и той знаіе нѣщо на свѣтъ-тъ.

»Така, така, отговори Джорджь, нъ ты сама ми си казовала че Джини іе тврьдѣ добра готвачка».

»Наистинѫ съмъ казовала, отговори чина Хлоіа, и сега могѫ да кажіѫ че Джини іе добра за да бѫде проста готвачка .... да опече іединъ кравай- или да направи и нѣщо точено, нъ дребни работи, нъ точено-то й не іе нѣщо извънредно! нѣ Ніейно-то точено іе далечь отъ това! А за нѣщо по высоко, Господи, що може тіа да направи? Тіа прави и баклави, нъ какви сѫ тыіа баклави, каквѫ корицѫ тѣ имѫтъ? може ли тіа да испече корабии, кои-то ся разсыповѫтъ и таіѫтъ самы въ уста-та, и шюпнѫли

като въздухъ. Азъ съмъ ходила у тѣхъ на свадбѫ-тѫ на Миссъ (дѣвойка) Мери и Джини ми іе показвала свадебнѫ-тѫ гостбѫ. Мы смы добри приіателкы съ Джини, ты знаіешь. Азъ не й казахъ нищо тогы, Массръ Джорждь, нъ азъ не быхъ могла цѣлѫ недѣліѭ да задреміѭ, ако быхъ испекла такви гостби. За нищо не сѫ.

» А азъ мысліѭ, че Джини іе мыслила че сѫ твръдѣ добри.» каза Джорджь.

»Ако не бы мыслила че сѫ добри не бы ги показовала всѣкому толкось простодушно! Ето видите ли това доказва че Джини нищо неразбира. Господи та и въ кѫщи нѣма нищо! Та и що може тіа да знаіе? Нъ за това не сѫ тѣ криви! Ахъ Массръ Джорджь. Ты не знаіешь и полвинѫ-тѫ на прѣимущество-то коіе-то има Вашіа-та фамилиіа и що можешь да ся научишь тамъ!» Чина Хлоіа, въздѫхнѫ и издигнѫ очи-ти си къмъ небо-то.

» Бѫди покойна, Чино Хлоіа, азъ твръдѣ добрѣ знаіѭ прѣимущество-то си за точено-то и за бакдавѫ-тѫ,» отговори Джорджь. »Попытай Тома Линколна, ако не го подкачямъ всѣкогы съ това кога ся срѣщнемъ.»

Чина Хлоіа сѣднѫ пакъ на мѣсто-то си и помираше отъ смѣхъ врьзъ остроумиіе-то на младый-тъ Господарь, тіа до толкось ся заливаше отъ смѣхъ, гдѣ-то сльзи й потекохѫ отъ очи-ти по лъскави-ти и чрьни-ти й бузи. Тіа захлопа рѫцѣ-ти си съ прьсти тыкаше Джорджіа и го моліаше да прѣстане за да не іѭ удуши съ смѣхъ, и думаше че въ нѣкой день той ще іѭ удуши съ думити си. И подирь всѣкѫ думѫ напушеваше іѭ смѣхъ отъ чясь на чясъ повече гдѣ-то и Джорджь наистинѫ почена да мысли че думи-тѣ му сѫ страшни, и че му іе нужно да ся пази въ разговоръ-тъ колко-то може повече:»

И ты така каза Тому, наистинѫ, о Господи, айде юнакъ! Ты подкачяшь Тома? о Господи, Масръ Джорджь, ты и мрьтвый-тъ можишь да разсмѣшишь!»

» Казовалъ съмъ му » отговори Джорджь, казовахъ му: Томъ ако бы видѣлъ ты, точено-то на Чина Хлоіа-Такво быва точено.» Казовахъ му азъ!

» Жално му іе че це іе можилъ да го види» отговори Чина Хлоіа, добро-то срьдце на коіѭ-то ся нажяли като помысли въ какво положеніе ся нахожда Томъ. — Да быхте го поканили нѣкогы, Массръ Джорджь да обѣдова тука, прибави тіа. Отъ Вашѫ странѫ бы было твръдѣ добро. Вы знаіете Массръ Джорджь, не трѣба да ся голѣмите прѣдъ никого съ положеніе-то си, защо-то всѣко благо ни ся дава въ даръ, дльжни смы да помнимъ това всѣкогы » каза Чина Хлоіа съ іединъ важенъ поглѣдъ.

» Добрѣ, азъ ще призовѫ Тома до недѣліѭ, отговори Джорджь; » А ты покажи искусство-то си Чина Хлоіа,

да го замаіемъ. Да го нахранимъ така, гдѣ-то да помни поне двѣ недѣли.?

Така, така, — наистинѫ » отговори Чина Хлоіа, ще видите какъ ще го нахранимъ! Господи! Кога помыслишь за нѣкои отъ наши-ти обѣди. Помните ли какво точено бѣхъ направила азъ съ пилета кога гощавахте Генерала Нокса? Тогы малко останѫ да ся не скарамы съ Господжіѭ-тѫ за корѫ-тѫ на точено-то. Азъ не знаіѭ що имъ дохожда на Господаркы-ти по нѣкогы, и кога най много треперишь за главѫ-тѫ си да не бы да сбрькашь нѣщо тамъ тѣ ще ся смесіѭтъ не въ своіе-то дѣло. Госпожіа-та искаше да бѫде това така, онова така! най напоконъ азъ не можихъ да ся удрьжіѭ и й казахъ: Єто Госпоже, поглѣдни на свои-ти хубавичкы бѣли рѫчици съ тънкы дъгы прьсти, кои-то свѣтіѭтъ съ прьстини, като мой-тъ бѣлъ кремъ, кога падне роса на ніего, и поглѣдни на мои-ти широкы и чрьни рѫцѣ. И не видишь, че Господь іе създалъ мене да пекѫ пити, а тебе да сидишь въ одаіѭ-тѫ? Безъ малко не ся скарахмы Массръ Джорджь, азъ ся бѣхъ разсърдила. »

» А майка що ти каза? » попыта іѭ Джорджь. »

» Що каза? тіа мя поглѣднѫ въ очи съ свой-тъ хубавъ поглѣдъ, и каза » Добрѣ, Чино Хлоіа, азъ вижламъ че си права за това нѣщо » и си отиде въ одаіѭ-тѫ. Тіа трѣбваше да мя хласни въ главѫ-тѫ за да не ся забравямъ. Нъ было какъ было а азъ нищо не могѫ да правіѭ кога Господаркы-ти сѫ въ готварницѫ-тѫ. »

» А онъ-зи обѣдъ ты бѣше сготвила тврьдѣ добрѣ азъ помніѭ, всичкы захваліахѫ. » каза Джорджь.

» Зарь азъ не стоіахъ тогы задъ врата-та на трапезаріѭ-тѫ въ той-зи честитъ день? и сама съ очи-ти си видѣхъ че Генералъ-тъ три пѫти подава блюдо-то си за да му подадѫтъ точено съ іагоди. И говоріаше той. Вы трѣбѣ да имате тврьдѣ добрѫ готвачкѫ, Миссисъ » Шелби Господи чиніаше ми ся че ще ся прьснѫ отъ радость.

» И Генералъ-тъ разбира добрѣ отъ гостбѫ » каза Чина Хлоіа, като ся понаддигнѫ напето. Добъръ чловѣкъ іе той-зи Генералъ! Той происхожда отъ іедно отъ прьви-ти колѣна на Старѫ Виргыніѭ, и разбира отъ іастиіе по добрѣ отъ мене той-зи Генералъ. Видите ли Масръ Джорджь всѣко точено и тѣстяно има особо искусство и всѣкый чловѣкъ не може да го разбира, а Генералъ-тъ разбира азъ отъ думи-ти му разбрахъ че той разбира отъ точено.

Въ това врѣмя мистеръ Джорджь бѣ дошелъ до такво състояніе до коіе-то може да дойде всяко дѣте (въ исключителни обстоіателства) си-

сечь до такво състоіаніе гдѣ-то не можіаше да поглъне вече ни іединъ залъгъ, и за това имаше свободно врѣмя да съзре кѫдряви главици и лъскави очи, кои-то го глѣдахѫ отъ срѣшный-тъ кѫтъ като іадѣше.

Ела самъ ты Пете, Лосе каза той, откѫснѫ голѣми кѫсове отъ питѫ-тѫ и имъ подхврьли. Вы искате питѫ, искате ли? Чино упечи имъ питкы.

Джорджь и Томъ оттеглихѫ ся въ кѫтъ-тъ прѣдъ огнище-то, а Чина Хлоіа приготви още нѣколко питкы, взе дѣте-то на колени-ти си и почена да тъпче устата-та му и свои-ти, подаваше и на Петя и на Мося, кои-то, виждаше ся, намирахѫ по голѣмо удоволствиіе да іадѫтъ подъ трапезѫ-тѫ и да ся тръкаліѭтъ по земіѭ-тѫ, да тласкѫтъ іединъ другыго и да дрьпѫтъ за крака-та малко-то дѣте.

» Охъ, махнете ся вы! чуіете ли? викаше майка имъ и гы отласковаше съ кракъ-тъ си подъ трапезѫ-тѫ, кога лудуваніе-то имъ ставаше несносно. » Не можете ли да мирувате, кога бѣлы чловѣци дойдѫтъ на гости да вы видіѭтъ? Мирясайте казвамъ ви. Ако не престанете ще ви распетлѣіѭ петелкы-ти кога Масръ Джорджь си иде.

»Какъвъ смыслъ имаше това страшно заканяніе мѫчено можемъ да кажемъ, нъ къкъ-то ся виждаше не произведе голѣмо впечатлѣніе на маничкыти грѣховници, къмъ кои-то бѣ насочено.

» Єто гы! » каза чичо Томъ, тѣ до толкось сѫ разгалены, гдѣ-то и іединъ мигъ не могѫтъ да бѫдѫтъ мирны да не лудувѫтъ.

Въ това врѣмя дѣца-та искочихѫ отъ долу подъ трапезѫ-тѫ, и поченѫхѫ да цѣлувѫтъ дѣте-то съ рѫцѣ и лица исплескани въ натокѫ (мярѫ).

» Махнете ся вы » извыка майка имъ, и оттласнѫ кѫдрави-ти имъ главици. Вы ще прилипнете іединъ до другыго. Никогы не ще бѫдете чисти, ако правите така. Идѣте на кладенче-то и ся умийте, » каза тіа, и спроваждаше думи-ти си съ тумруци въ тылъ-тъ, кои-то бѣхѫ страшни, нъ само повече разсмѣшявахѫ дѣца-та кога тѣ заваліахѫ іединъ другыго за да искочіѭтъ по скоро отъ врата-та, и кога излѣзохѫ вънъ помирахѫ отъ смѣхъ.

» Виждали ли сте кога годѣ такви бѣсни дѣца? » каза Чина Хлоіа добродушно и измъкнѫ іединъ ветхъ рѫчникъ, намокри край-тъ му съ водѫ отъ іедно щрьбо гърне и поченѫ да трніе натокѫ-тѫ отъ рѫцѣ-тѣ и лице-то на дѣте-то си и като го уми така, гдѣ-то лице-то му лъснѫ, остави го на Томови-ти колѣни и почена да трѣби вечеріѭ-тѫ, а дѣте-то ся забавіаше съ Томовый-тъ носъ, дращеше го по лице-то и му скубіаше кѫдравѫ-тѫ косѫ, и отъ тѫіѭ

послѣднїѫ забавѫ ся благодарїаше най много.

» Не ли ie хубавичко момиченцето? » каза Чичо Томъ, и iѫ издигнѫ за да iѫ поглѣдне отъ далечь, и подирь станѫ, тури iѫ на плѣщи-ти си и поченѫ да скачїѫ съ неiѫ и да играie, а Масръ Джорджъ махаше прѣдъ нiеiѫ съ крьпѫ-тѫ си, а Мосiа и Петiа, кон-то ся бѣхѫ завьрнѫли трьчiахѫ подирѣ й съ такъвъ писъкъ и крѣсъкъ гдѣ-то Чина Хлоiа най напоконъ извыка, че й отнесохѫ главѫ-тѫ, съ крѣсъкъ-тъ си. Нъ таiа хырургическа операциiа, какъ-то и сама тiа казваше, повтарiаше ся по нѣколко пѫти на день-тъ, въ колибѫ-тѫ, то думи-ти не произведохѫ никакво дѣйствиie до гдѣ всичкы не ся наревахѫ, навыкахѫ, наскакахѫ и натропахѫ до изнеможениie.

» Е! добрѣ, надѣiѫся че ви ie доста! » каза Чина Хлоiа, коiа-то измъкнѫ отъ iединъ дрьвянъ голѣмъ сънджкъ постелкѫ. » Айде сега Мосiа и Петiа да лѣгнете да спите, защо-то скоро ще ся събирѫтъ на молитвѫ гости.

» Не щемъ да спимъ, мамо, Мы искамы да стоимъ на молитвѫ-тѫ » — Това ie любопытно, намъ ie драго да видимъ. »

» Остави гы Чино и прибери постелкѫ-тѫ, нека сѣдiѫтъ » каза Джорджъ, и отритнѫ постелкѫ-тѫ на странѫ.

Чина Хлоiа, като исплъни така приличиie-то, сама бѣше много радостна да прибере постелкѫ-тѫ; » Нека стоiѫтъ » каза тiа, това може да ни бѫде и за добро.

И всичкы поченѫхѫ да прѣбирѫтъ въ кѫщи и да нареждѫтъ що бѣ потрѣбно за молитвѫ-тѫ.

» А що ще чинимъ, отъ кѫдѣ да заiемемъ столчета азъ незнаiѫ, каза Чина Хлоiа. Обаче молитвенны-ты съборы ся събирѫтъ отдавна всѣкѫ недѣлiѫ у Чичiа Тома, и повече столчета не смы имали. И сега ще преминемъ съ тѣхъ. Ще му ся намѣри лесница-та и сега.

» Прѣзъ онѫiѫ недѣлiѫ дядо Петъръ строши крака-та на той-зи вѣтхъ столъ, » каза Мосiа.

» Махни ся; азъ съмъ увѣрена че ты си гы измъкнѫлъ отъ мѣсто-то имъ! твоiа лудость ie това » каза Чина Хлоiа.

» Виждь той стои, мамо, кога ie упрѣнъ до стѣнѫ-тѫ, выкаше Мосiа.

» Глѣда само да не сѣдне на нiего дядо Петръ, той много ся врьти съ столъ-тъ си кога пѣie. Завчера той обыколи съ столъ-тъ си цѣлѫ одаiѫ » каза Петiа.

» Охъ Господи! турѣте го да сѣдне на той-зи столъ » каза Мосiа » и кога той почене да пѣie: Приидите праведные и грѣшные послушайте гласа моего » и бухъ ще ся простре на земiѫ-тѫ. » и Мосiа прѣправи гласъ-тъ си и запѣ прѣзъ носъ-тъ като

старецъ и ся простре на земѭ-тѫ за да прѣдстави това що бѣ казалъ.

» Мирисай ты или не можешь? » каза Чина Хлоіа » не ся срамувате? »

Мистеръ Джорджь, обаче, разсмѣ ся заіедно съ дѣца-та и обіави рѣшително че Мосіа іе юнакъ! и така майчини-ти думи изгубихѫ силѫ-тѫ си.

» Айде дядо » каза Чина Хлоіа на мѫжіа си, » сега трѣбѣ да истракаляѭ бурета-та. »

» Майчини-ти бурета! сѫ като на онѫѭ вдовицѫ за коѭ-то ни чете Масръ Джорджь віеднѫжь въ голѣмѫ-тѫ книгѫ — тѣ никогы не ся довршѭтъ каза Мосіа на Петіа.

» Помнишь ли, прѣзъ онѫѭ недѣлѭ дъно-то на іедно-то буре ся провали, и какъ попадахѫ кога пѣіахѫ помнишь ли? каза Петіа.

До гдѣ Мосіа и Петіа си приказовахѫ двѣ празни бурета втъколихѫ въ кѫщи и гы подпрѣхѫ съ камъни; връзъ бурета-та наложихѫ дъскы връзъ тѣхъ прѣврьнѫхѫ съ дъно-то на горѣ нѣколко стари качета и ведра, и наредихѫ хроми-ти столове по край стѣнѫ-тѫ, съ кои-то завршихѫ прѣбиранѥ-то.

» Масръ Джорджь толкось хубаво чете и азъ ся надѣѭ че ще остане да прочете нѣщо, за насъ » каза Чина Хлоіа, много ще ны задлъжите съ това. »

Джорджь съ драго срьдце ся склони на това защо-то всѣко момче іе готово да направи нѣщо, съ коіе може да ся посочи за важно нѣщо.

Колиба-та скоро ся наплъни съ пьстро събраниѥ отъ бѣлоглавъ патриіархъ на восемдесять години до младо момиченце или момченце на петнайсять години. Поченѫхѫ да бъбрѭтъ за разни невинни прѣдмети, отъ кѫдѣ іе взела Чина Салли новѫ чрьвенѫ кръпѫ, какъ Господарка-та дала на Лизѫ басмянѫ-тѫ си роклѭ съ капчици. Какъ Масръ Шелби има намѣренниѥ да купи младо конче, коіе-то ще придаде славѫ на цѣлѫ кѫщѫ.... » Нѣкои отъ гости-ти дохождѫхѫ отъ околни-ти мѣста съ дозволениѥ на Господари-ти си, и донасіахѫ разни новини, що ся говори и що ся чини у тѣхъ. И новини-ти ся приказвахѫ и ся размѣніахѫ тука свободно, като и въ по высоко-то общество.

Подирь малко врѣмя поченѫ пѣниіе-то и виждаше ся че всичкы бѣхѫ доволни. Нѣколко непріатны гѫгнъви гласове не можіахѫ да заглушѭтъ высокы-ти и хубави-ти гласове кои-то ся раздавахѫ диво и страстно въ сѫще-то врѣмя. Пѣіахѫ обыкновенни и добрѣ извѣстны всѣкому духовни пѣсни (гымни) що ся пѣѭтъ въ црькваѫ а нѣкои и по диви заимствовани отъ миссіонери-ти.

Єдинъ отъ тыіе псалми бѣ пропѣтъ съ голѣмо одушевлениѥ. Єто думитѣ му:

» Да умремъ на бранно поле.
» Да умремъ на бранно поле.
Съ Славѫ свѣти ся славѫ на душіѭ-тѫ.

Другъ псаломъ бѣ сѫщо повторенъ нѣколко пѫти:

О! азъ отхождамъ въ Славѫ не щете ли да дойдете подирѣ ми?
Не видите ли ангелы ми махѫтъ и мя выкѫтъ на небо?
Не видите ли златный-тъ градъ гдѣ-то вѣчно іе день?

Имаше и другы пѣсни, въ кои-то чясто ся спомянуваше за Іорданскы-ти брѣгове, за Ханаанскы-ти поляни и за Новый Іерусалимъ, защо-то Негритянскый-тъ умъ іе впечятлитеменъ и подвиженъ, и всѣкогы ся прѣдава на гымни и изображеніа картинни и живи.... и кога тѣ пѣіахѫ, іедни ся смѣіахѫ, а другы плачіахѫ, а другы плѣщіахѫ рѫцѣ, или си стискахѫ іединъ другыму рѫцѣ-ти, като да быхѫ вече прѣплували благополучно до другый-тъ брѣгъ на рѣкѫ-тѫ.

Разни поученіа и назидателны примѣры бѣхѫ примѣсены съ пѣніе-то. Єдна стара баба, бѣла като снѣгъ, коіа-то отдавна бѣше прѣстанѫла да работи, нъ коіѭ-то много почитахѫ като живѫ лѣтопись на заминѫло-то врѣмя станѫ и като ся опрѣ на тоіагѫ-тѫ си каза:

Драго ми іе, дѣца мои, драго ми іе че могѫ да вы видіѭ и да вы чуіѭ още віеднѫжь. Не знаіѭ кога ще идѫ въ вѣчность; нъ азъ съмъ ся приготвила, мои дѣца; Пѫтный-тъ връзелъ ми іе свръзанъ, и главѫ-тѫ съмъ ся накытила за въ пѫть; азъ чякамъ само кола-та да дойдѫтъ да мя завбдѫтъ у дома; По нѣкогы нощѣ чини ми ся че скрьтіѭтъ колела-та, и азъ все поглѣдовамъ на вънъ, Бѫдете и Вы готовы, азъ ви казвамъ въ всеуслышаніе, каза тіа и удари съ тоіагѫ-тѫ си въ врата-та » азъ ви казвамъ че вѣчна-та слава іе дивно нѣщо, голѣмо нѣщо, дѣца, Вы нищо не знаіете и не ся грыжите за ніеіѭ! дивно іе нѣщо» и баба-та сѣднѫ и заплака съ іедри слъзи, и всичкы на около й запѣхѫ

О Ханаанъ, свѣтлый Ханаанъ!
Азъ бръзамъ въ земіѭ Ханаанскѫ! »

Масръ Джорджь подирь това помоли ся отъ всинца да прочете нѣщо, и той почена да чете послѣдни-ти глави отъ откровениіе-то, и чясто го прѣкѫсвахѫ возгласи » О Боже мой! » послушяйте! помыслѣте за това! Наистинѫ ли всичко това ще ся сбѫде? »

Джорджь, кой-то бѣше остроумно дѣте, и добрѣ въспитано въ религьозни дѣла отъ майкѫ си, като забѣжи че всичкы му ся чюдіѭтъ и му захваліѭтъ пусти ся въ разни обіасненіа отъ себеси съ похвалнѫ важность. Млады-ты му ся дивіахѫ, а стары-ты го благославіахѫ отъ всѫдѣ ся чюіеше, и священикъ-тъ не бы